

קונטרס

הבינוני

פרשת שלח תש"פ

(בהעלותך בחו"ל)

שנה ב' חוברת ל"ז

שיעורי

הרב שמעון שפיצער שליטיא
הנלמדים בבית המדרש 'בית אהרן'
רח' פחד יצחק 5, ביתר עילית ת"ו

הבינוני

שיעורי הרב שמעון שפיצער שליטיא

A PROJECT OF

שמעו ותחי נפשכם!!

האזינו למאות שיעורים השווים לכל נפש
הנאמרים מדי יום ביומו בכל מקצועות התורה
והחסידות מסודרים להפליא ומלאים כל טוב

קול הביני

בארה"ב

718-686-8300

ארץ ישראל

072-257-7726

להצטרף לקבלת השיעורים או החבורות

באימייל ולשלוח הערות:

info@lomdoschasidus.com

H0722577726@gmail.com

347.351.2400 / 053.311.0743

שיעורי הרב שמעון שפיצער שליטיא

מפתח הענינים:

מדור אמונה ובטחון שיעור נ"ה

יתרון האמונה והבטחון על פני חכמת החיים

להבדיל בין קודש לחול \ מהות חכמת החיים \ שורש כל החכמות נעוץ בחכמת התורה \ יניקת הגויים מאחוריים דקדושה \ חכמת החיים כיצד ? \ השגת תענוג מהשי"ת ולא מחכמת החיים \ חבל על דאבדין \ יש לך שעת הכושר \ חכמה בגויים תאמין \ קבלה דיסורי שתיקותא \ תורה בגויים אל תאמין \ התדבקות במקור השפע \ סמא דיסורי קיבולי \ תפילה לעני כי יעטוף \ על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו \ מי יתן לי אבר כיונה אעופה ואשכונה \ נסיעה לעולם האמת \ מבחן האמונה – פגיעה בנקודת האדם \

יום שני פרשת שלח (בהעלותך בחו"ל) – ט"ז סיון ה'תש"פ

נחיצות האמונה שהבנת התורה מגיעה מן השמים

תיקון הנשמה על-ידי לימוד הזוהר \ המפתח לקבלת אור התורה \ יגעתי ומצאתי תאמין \ ובקשתם משם את ה' אלוקיך ומצאת \ השפע אינו שייך להשתדלות \ טעות כפולה \ אין מקום לקיצורי דרך \ ביטולו זהו קיומה של תורה \ אין שמחה כהתרת הספיקות \ השתדלות בתורה כחוק בלי טעם \ תורה שלמדתי באף נתקיימה לי \ טרדות האדם באות לסיועו \ אין אחד מופקע מאור התורה \ הבלתי מוכשרים קרובים יותר להצלחה \ שונה פרקו מאה פעמים ואחד \

יום שלישי פרשת שלח (בהעלותך בחו"ל) – י"ז סיון ה'תש"פ

הגישה אל עבודת ה' ואל לימוד התורה – במשנת הרה"ק רבי אהרן בהרה"ק רבי אשר מקארלין זיע"א – ה"בית אהרן"

כמו חלב ודשן תשבע נפשי \ חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך \ יהודי שבוער לדבר מצוה \ שמחת הצדיק על ההזדמנות לקיים מצות עזוב תעזוב \ יראה כאילו בעל השמועה עומד כנגדו \ התמיהה הגדולה על מי שאינו רואה את התנא \ ה"בית

אהרן" בפגישתו עם הרי"ף ׀ גלגולה של גמרת הרבי ר' אלימלך ׀ אין התקרבות לקדושה בלי הצדיק ׀ התדבקות לאור התורה על-ידי התקשרות לצדיק ׀ אפילו מאה פעמים ׀ תורה לשמה על-ידי ראיית התנא ׀ הצדיק מעורר רחמים על הלומד בספרו ׀ זאת תורת המוציא רע ׀ או הודע אליו חטאתו אשר חטא ׀ חיות והתעוררות מקריאת הפרשה שמו"ת ׀

יום רביעי פרשת שלח (בהעלותך בהו"ל) – י"ח סיון ה'תש"פ
סגולתה של מצות ציצית להפוך שמיעה לראיה

פרשה זו נעוצה סופה בתחילתה ׀ וראיתם אותו וזכרתם ׀ מה בין שמיעה לראיה ? ׀ עבודת האדם להביא את עצמו לידי ראיה ׀ והאר עינינו בתורתך ׀ ואהבת את ה' אלוֹקֶיךָ ׀ דע את אויבך ׀ מצות ציצית מביאה יראת שמים ׀ כאילו גהינום פתוחה לו מתחתיו ׀ טוב טעם ודעת למדני ׀

מדור שבת קודש – צפרא דשבתא
ברוך א-ל עליון חלק ג'

כמנחה על מחבת ׀ שבות ממחשבת עבודה ׀ אין לו עסק בגופניות כלל ׀ שוב יום אחד לפני מיתתך ׀ ונקדשתי בתוך בני ישראל ׀ וְאַשְׁרֵי כָּל חוֹכֵה לְתַשְׁלוּמֵי כָּפָל ׀ נותנין לו משאלות לבו ׀ נחלה בלי מצרים ׀ נחלה ומנוחה כשמש לו זרחה ׀ אל יצא איש ממקומו ׀ הן הכשר חיבת קודש גורלו ׀ מנחה להצלת נפשות ׀

מדור הילולא דצדיקיא
הרה"ק רבי ישכר דוב ב"ר יצחק הסבא קדישא מראדאשיץ
זיע"א

תיאור שובה לב על העלייה ההמונית לציונו ׀ גדולים צדיקים במיתתן ׀ בית המרקחת של הצדיק ׀ האיש ששכח את תרופתו באוהל הצדיק ׀ על אודות מדרגת בטחון ׀ מי שיפרנס את הבטלנים יפרנס גם אותי ׀ נסיונו האחרון על שערי מות ׀ לחלות פני צדיק ׀ טבילה במסירות נפש ׀

לזכות אליעזר בן פיגא ומשפחתו

מדור אמונה ובטחון שיעור נ"ה

יתרון האמונה והבטחון על פני חכמת החיים

סטה אחד מהם מן הדרך ואינו נראה היום כפי שצייר לעצמו בדמיונו כל השנים. הנה זה האיש יכול לבחור כעת לעצמו להחריב את חייו מחמת כן; הוא יכול להתמרמר על כך יום ולילה, עד שילבין זקנו בטרם עת ואפילו תתרופף בריאותו. בא אליו חברו ואומר לו: הנח לך! אל תיקח את זה קשה כל-כך! הוא לא נעשה ראש ישיבה כפי שרצית, אז מה? סוף סוף הרי יש לך ילדים אחרים שעושים לך נחת רוח... הרגע! אל תילחם עם המציאות. הסכם למציאות וייטב לך.

הנה אף עצה זו של החבר, מקורה בוודאי בחכמת החיים שלו ולא במידת האמונה והבטחון, שהרי כל מי שיש לו קצת נסיון חיים יודע שאי-אפשר להלחם עם המציאות, כי המציאות יותר חזקה מהכל, ועוד זאת הוא יודע שהאנשים שהשלימו עם המציאות הצליחו הרבה יותר מאלה שנלחמו עם המציאות.

ובכן, השאלה הנשאלת היא: לאחר שהגענו להכרה שעל האדם ליתן לעצמו להתנהל על-ידי ההשגחה ולהיות מובל על ידה, איך נעשה זאת ממקום טהור של אמונה ובטחון ולא ממקום של חכמת חיים בעלמא, כי אם נעשה זאת ממקום של חכמת חיים בעלמא, נמצא שלא קיימנו ח"ו מצות האמונה והבטחון כדבעי, וממילא גם לא את שאר המצוות, שהרי כל המצוות תלויות

להבדיל בין קודש לחול

בשבוע שעבר יצא לי לדבר בפני קהל שומעים על ענין האמונה והבטחון, ועל מה שדובר כאן הרבה, שעל האדם ליתן לעצמו להתנהל על-ידי ההשגחה ולא להלחם אתה בשביל לממש את רצונותיו. לאחר השיעור נשאל נשאלתי מפי אחד מן השומעים: איך אדע אם הרגשה זו באמת מקורה במידת האמונה והבטחון, והרי אפשר שמקורה בחכמת חיים בלבד, וכפי שהדבר מצוי שאנשים יתנהגו על-פי חכמת חיים.

דוגמא לדבר: יש לך מי שרואה כי מעבידו בא אליו בעלילות דברים ומבקש לראות אותו החוצה. הוא מתחיל להתווכח אתו כדי להוכיח לו שאין שום שחר לעלילותיו, אך מגלה כי הדבר מוחלט אצל מעבידו וכל ויכוחיו אך לריק הם. בצר לו הוא פונה אל חברו הידוע אצלו כבר דעת ושואל אותו כדת מה לעשות. אומר לו חברו: רצונך להיות חכם או להיות צודק? שמע נא לעצתי, תרכין את ראשך בפניו, טול ממנו את הפיצויים המגיעים לך ובע"ה תמצא עבודה חדשה...

הנה מקור עצה זו של החבר הוא בוודאי בחכמת החיים שלו, ואינה מעידה כלל על מידת בטחונו בהש"ת.

דוגמא נוספת: יש לך מי שחינך את בניו בדרך התורה והמסורה, אך לדאבונו

במצות האמונה והבטחון.

מהות חכמת החיים

אכן כדי לבוא אל הפתרון, עלינו לברר היטב מה מהותה של חכמת חיים ומה מהות הבטחון, כי אז, כשנדע היטב מה מהותם של שני אלה, נוכל לעצור בכל פעם שנעמוד בפני נסיון ולהתבונן בעצמנו האם אנו באים להשתמש בחכמת חיים או במידת הבטחון אשר תוצאותיהן שונות בתכלית.

והנה לפי הפשטות המשתמש בחכמת חיים הוא מי שאינו משתמש בפסוקי התורה או בגילויי נבואה ורוח הקודש, אלא מסלק את כל הנגיעות האישיות מן הדרך ומסתכל על המציאות בשכל הישר. ואמנם הדבר פשוט שאף זה מרצון ה' הוא, כי כך הוא רצון ה' שהאדם ישתמש בשכל הישר שלו, וכמו שאנו רואים מדברי שלמה המלך ע"ה בקהלת, שכל מעשה שאין נכון לעשותו על-פי השכל הישר, יש להסתכל עליו כעל מעשה טפשות, ולהיפך כל מעשה טפשות אינו מעשה נכון. הרי שכל מי שעושה מעשים פזיזיים ללא מחשבה תחילה, אינו מקיים רצון ה', כי מרצון ה' הוא שבטרים יעשה האדם מעשה, יעצור ויתבונן היטב לראות אם נכון הוא לעשותו על-פי השכל אם לאו.

לא לחינם כינה שלמה המלך ע"ה את מי שאינו מתנהג לפי השכל "אויל" ו"כסיל", אלא זהו האמת, כי האדם מחוייב ללכת על-פי החכמה, וככל שהוא מוסיף לסלק את הנגיעות ולסקל את אבני הנגף, נעשית חכמתו יותר קרובה אל חכמת התורה.

שורש כל החכמות נעוץ בחכמת

התורה

ונבאר יותר: השכל הישר אינו נפרד מחכמת התורה, כי הקב"ה ברא את עולמו על-ידי התורה ודרכי העולם מתנהגות מאז על-פי חכמת התורה. כאשר האדם עומד בפני פרשת דרכים, הן בענייני רפואה, הן בענייני מסחר והן בשאר עניינים, וילך וייתייעץ עם החכמים שהתמחו באותם עניינים, מה יאמרו לו? הלא בוודאי יקחו את נסיונם רב השנים ויאמרו לו: ראה נא, מנסיון שלנו אנו יודעים שכך וכך מתנהג העולם, ולכן אם תעשה כך וכך תוכל להצליח, ואם לאו - לא תצליח. ומאחר והעולם מתנהג כאמור לפי התורה, נמצא שהשומע לעצתם ועושה כדבריהם, הולך במהלך שהוא על-פי התורה, וזאת למרות שלא הוא ולא המומחים יודעים היכן הוא כתוב בתורה, כי סוף כל סוף גילו המומחים לפי התנהגות העולם שכך כתוב בתורה.

והרי זה דומה לאלו שבקיאים בחכמת הבוטניקה (תורת הצמחים), כי בוודאי יש בהם מחכמת התורה מבלי שיידעו מכך, שהרי לכל זרע ולכל עץ ישנם מהלכים ששורשם בחכמת התורה איך לזרוע אותם ובאיזה אופן יצמחו לתפארת ולאיזה צד יהיו העלים שלהם, ומי שנודע לו כל זה על-ידי נסיון ועל-ידי לימוד בספרי החכמות, אע"פ שלא למד תורה בעולם, יש בידו חכמה שמקורה בחכמת התורה. נמצא שכאשר האדם בא למשל לנטוע עץ והולך להתייעץ עם חכם לדעת איך לנטוע אותו ומתי לנטוע אותו ושמא עדיף לו לחכות שנה או שנתיים וכן הלאה, הרי הוא משתמש בשכל הישר אשר שרשו נעוץ בחכמת התורה.

יניקת הגויים מאחוריים דקדושה

וכי תשאל והרי לא ניתנה תורה לגויי הארצות וגוי שעוסק בתורה חייב מיתה, ואעפ"כ אמרו חז"ל חכמה בגויים תאמין, וכלשון המדרש (איכה רבה ב, יג): יש חכמה בגויים תאמין, יש תורה בגויים אל תאמן, דכתיב (איכה ב, ט) מלכה ושרייה בגוים אין תורה. ואם אתה אומר ששורש חכמת הגויים נעוץ בחכמת התורה, איך אפשר להפריד בין השתיים?

לזאת אנו זקוקים ליסוד גדול שנוגע לענייננו: הגויים יונקים רק מאחוריים דקדושה. הגויים אין להם מושג מדוע העולם מתנהג כפי שנוהג; הם יודעים רק שכך הוא מתנהג ופועלים על פי ידיעתם זו מתוך הבנה שכך ירבו לעצמם הון רב ויגדל תענוגם כל ימי היותם על האדמה.

ולכן מותר לנו להאמין בחכמת הגויים, משום שהקב"ה לא מנע מאתם חכמה זו אשר מקורה בחכמת התורה. אין רצונו של הקב"ה שהגויים יצטערו כל ימיהם מבלי יכולת להקל מעליהם צערם, והלא תראה שמטעם זה לא אמרו מלאכי השרת שירה בקריעת הים משום "מעשי ידי טובעים בים והם אומרים שירה?!" ולכן נתן לנבראיו היכולת למצוא את כל החכמות הטבעיות מתוך נסיון ומחקר. ואע"פ שתועים וטועים בהרבה ממחקריהם, ועוד זאת דברים רבים נותרים נעלמים מידעתם, עם כל זה הקב"ה נותן להם למצוא ככל מה שנוגע להם בשביל להעביר את חייהם על האדמה, ולנו מותר ללמוד מהם מפני שמקור כל חכמתם מחכמת התורה כאמור.

חכמת החיים כיצד?

ונמצא לפי זה שמי שעומד בפני ענין שטעון החלטה, למשל לדעת איזה בית לקנות, אם בית קטן אך קרוב למשפחתו או בית גדול ורחוק ממשפחתו, והולך ומסתמך בהחלטתו על השכל הישר מבלי למצוא לכך מקור בתורה, נקראת החלטתו 'החלטה גויית', כלומר החלטה שכל אחד יכול לקבל אותה, ואפילו הגוי המנותק מן התורה, עם כי איננה שלילית.

כל זה נקרא להשתמש ב'חכמת חיים', דהינו למצוא את מה שכתוב בתורה מבלי לדעת היכן הוא כתוב בתורה ומבלי להתקשר ולהתדבק בתורה. אמור מעתה: מי שנותן את עצמו להתנהל על-ידי המציאות רק בגלל חכמת החיים שלו ושל אחרים, הרי הוא מתקשר בעצמו בלבד, כאשר כל מטרתו אינה אלא לחיות חיים גשמיים יותר ונינוחים. מה שאין כן מי שנותן את עצמו להתנהל על-ידי המציאות מחמת שמאמין כי יש מנהיג לבירה המשגיח עליו ודואג לצרכיו, כי אז הוא מתקשר בחיי החיים.

השגת תענוג מהשי"ת ולא מחכמת

החיים

ובאופן יותר מעמיק: הקב"ה רוצה מאתנו שנשלים עמו יתברך ולא שנשלים עם המציאות. מי שמשלים עם המציאות רק מפני שהולך עם חכמת החיים, הרי הוא מקבל אז תענוג, אלא שבמקום לקחת תענוג מאכילת מאכלים שאינם בריאים, הוא לוקח תענוג של שלווה ונינוחות מעצם השלמתו עם המציאות. אך רצון השי"ת שלא מזה יקח האדם את תענוגו אלא מבטחונו בו, דהיינו מאמונתו שמאת ה' יצא כל מה שעובר עליו

ישתמש בחכמת חיים יגרום בכך רק שהמצב לא יחמיר ושיחסוך עגמת נפש וכאב לב. ולמשל, אם יריב עמו מאן דהו על חמש שקלים, ויחליט לוותר לו כדי שלא להישאב לביצה עמוקה שאין דרך ממנה החוצה, יחסוך אמנם הרבה עגמת נפש וכאב לב, אבל לא ירוויח בגלל כן, כי אע"פ שחכמת החיים מקורה בתורה והמתנהג על פיה הולך בדרך התורה, מכל מקום אינו מתדבק על ידה בתורה. מה שאין כן אם יעשה מה שיעשה בגלל אמונתו ובטחונו בהשי"ת, כי אז יתדבק בהשי"ת ובתורתו ויעלה ויתעלה עד בלי סוף.

והרי זה דומה למי שמתפלל מצות אנשים מלומדה, שהגם שיקבל שכר על תפילתו, הפסיד שעת הכושר, כי לא עלה בידו להתדבק בבוראו על-ידי תפילתו, וחבל על דאבדין. אף כאן, הגם שהתנהג על-פי התורה בהסתמכו על חכמת החיים ששרשה נעוץ בתורה, לא נתקרב על ידי כן להשי"ת וחבל על דאבדין.

יש לך שעת הבושר

עובדא הוה בביתו של הגה"צ רבי שמעון שקאפ זצ"ל שנאבד פעם העוף שהיה מוכן לשבת קודש וחיפשוהו במשך כמה שעות, ובכל אותן שעות נותר הגאון בשלוות נפשו כמקודם. שאלה אותו הרבנית איך הוא יכול להשאר כך בשלוותו. אמר לה, כי לפי דעתו אין זה אפילו בבחינת יסורים, כי הוא מרגיש שאין הדבר מכאיב את לבו, ויסורים הם רק כאשר הלב כואב מחמתם, כי אז אפשר לקבלם באהבה, דהיינו להתחזק שהצער הזה הוא מאת ה' לטובתו.

זה נקרא חכמת חיים. בילדותו נפגע

ושבוודאי יש לו חשבון בדבר, וכמו שביאר רבינו בעל חובת הלבבות בפרק הראשון שהבטחון מצעם טבעו מעניק לאדם תענוג גדול הנובע מן ההרגשה שיש לו על מי לסמוך. וכשיעשה כן האדם, יתדבק בהשי"ת בדביקות גדולה.

יש ושומעים בן אדם אומר כשנשבר אצלו כלי בביתו על-ידי אחד מהילדים: לא קרה כלום! נעשה קצת נזק? אז מה? עלי ועל צווארי! אין לי כוח להתרגז על כל דבר קטן ולקצר בשל כך את חיי! ...

זה נקרא מהלך של חכמת חיים. מהלך של בטחון הוא מי שנעצר ואומר: לא הילד עשה את זה אלא הקב"ה, ובוודאי עשה לי כזאת משום ששכחתי קצת ממנו ורצה להזכירני ולעוררני מתרדמתי, ולפי הדין היה צריך להפיל על ראשי סלע גדול כהר, אלא שריחם עלי וזרק רק צרור קטן – הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו... לכך היו הזקנות מתכוונות באמרם "כפרה עלי" – דבר זה הגיע לי בדין והריני שמח שלא אירע דבר חמור יותר, ראה עניי ועמלי ושא לכל חטאותי.

חבל על דאבדין

ישאל השואל: וכי אין לו לאדם להשתמש בחכמת חיים? למי אם-כן כתב שלמה המלך ע"ה את ספרו קהלת? התשובה היא: בוודאי יש לו לאדם להשתמש בחכמת חיים כי אף היא מקורה בחכמת התורה, אך יחד עם כן, בהרבה מן המקרים אם ישתמש האדם רק בחכמת חיים ישיג רק חמישים אחוז, ואם ישתמש באמונה ובטחון ישיג מאה אחוז.

ובאופן אחר: בהרבה מן המקרים אם

קבלה דיסורי שתיקותא

זהו השלב הראשון שנקרא "חכמה בגויים תאמין" ואשר הוא נכון על-פי התורה. אך לאחר מכן, כשהמצבים הקשים פוקדים אותו למעשה, אין לו להסתפק בהתעלמות מן המכאובים, כי אם יבחר להתעלם מן מכאובים, ידמה לבן שכאשר אביו מכה אותו, הוא אומר: לא כואב לי!... תחת כן, ישים לב אל המכאובים ויאמין כי הם באים עליו בהשגחה פרטית לעוררו ולתקנו, וכך ילך יד ביד עם רצון השי"ת בשבילו, ויקווה שיבואו עליו זמנים יותר טובים, ולא מפני שכך עלה בדעתו, אלא מפני שהקב"ה הוא טוב ומטיב.

וכשיעשה כן האדם, יקיים מה שאמרו חז"ל (ברכות סב, א) "קבלה דיסורי שתיקותא", דהיינו לשתוק בטרם יקים צעקה, ואז לא זו בלבד שיוזכה לחיים שקטים ונינוחים, עוד זאת יזכה להתקרב להקב"ה. בעוד הגוי יבחר להתעלם מן המכאובים על-ידי שתיית יין, או על-ידי נסיעה לטיולים, או על-ידי שסיח דעתו במוחו מן המכאובים מפני שכך חינוכו אותו אבותיו שלא כדאי לאבד טעם בחיים בגלל דברים פעוטים (ודרך זו השלישית יש לה שורש בתורה כאמור, והראיה לכך שהרי היא באמת מביאה הטבה בחיי האדם), יהודי מבין שלא בשביל זה בא לעולם, אלא בשביל להתקרב להקב"ה על-ידי אמונה ובטחון.

תורה בגויים אל תאמין

וכשיבחר היהודי להשקיט את מכאוביו בדרך האמונה והבטחון, מלבד מה שיגיע אל תכליתו, עוד זאת תיפתח לו דלת לסוד גדול שניתן במתנה רק לבני ישראל,

האדם עד עמקי נפשו מכל דבר קטן ושטותי, וככל שהוא הולך וגדול, הולכים ומתמעטים הדברים שיכולים לגעת לו בנימי נפשו, וזאת מפני שהוא מרבה להשתמש יותר ויותר בחכמת החיים שלו. נעצור ונשאל: וכי נכון הדבר על פי התורה? התשובה היא: הן, נכון הדבר על-פי התורה, ואדם זה עומד אפילו קרוב לאמת ולתורה. אבל חבל שלא ינצל את ההזדמנות להתקרב הרבה יותר להשי"ת על-ידי שישכיל לחזק את לבו באמונה ובטחון כל פעם שמבזים או מציקים לו. ואפילו אם הוא רואה שאינו נפגע ממה שאומרים לו, יאמין שמה ששמע את מה ששמע הוא בהשגחה פרטית, ויוסיף ליתן תודה להשי"ת על שאינו נפגע מכל דבר קטן.

חכמה בגויים תאמין

ומכאן אנו באים אל הנקודה העיקרית: כל אחד מגיע לעולם עם מסלול מתוכנן מראש על-פי חשבונות שמים שאינם ידועים לו, ולכן יהיו לו תמיד חלקים בחייו שימצאו חן בעיניו וחלקים אחרים שלא ימצאו חן בעיניו, אך בטרם ירד לעולם הסכים לכולם כי ידע שבשבילם דייקא הוא יורד לעולם. ולכן צריך כל אדם לבוא תמיד מתוך 'נקודת הנחה' שלעולם לא יוכל לשנות את המציאות הנכפית עליו, ומזה ישכיל שלא להתמרמר על החלקים שאינם מוצאים חן בעיניו ולא לעשות פעולות מפעולות שונות כדי לשנותה, אלא להשלים עם המציאות, לשמוח בכל אותם חלקים שמוצאים חן בעיניו, ולהעלים עין מאותם שהיה מעדיף לוותר עליהם.

תרגז בטנו על הסגולות ועל רבני דורו, ואף גם על המקומות הקדושים.

מכיון שהתורה היא סוד, אין האדם יכול להתדבק בה כאשר כל מטרתו להטיב לעצמו, ואם יעשה כן לא יועיל לעצמו אלא זייק. לפיכך, **בשלב הראשון על האדם לקבל את המציאות מבלי לנסות לשנותה**, וזה יועיל לו שלא תתדרדר בריאותו ושלא יחסוף התקף לב. ואולם לא לזמן רב יישאר בשלב זה, אלא מיד לאחר שיראה שהשלים עם המצב, **יזכיר לעצמו שלא בשביל זה לבד בא לעולם, אלא בשביל להתחזק באמונה ולהשלים עם רצון השי"ת בשבילו**.

ולא יחשוב אז בלבו כי הנה עוד מעט קט ישתנה מצבו לטובה בעקבות אמונתו, כי אם יעשה כן יתרחק מן האמת ולא יתדבק בבוראו. **יהיה עליו להאמין בהשי"ת שהוא עושה את הטוב ביותר עבורו מבלי להעלות שום רצון בלבו לשנות את מצבו**. ולכן ניתן סוד זה רק לבני ישראל, כי זר לא יבין את זאת, ואם יגלו סוד זה לגוי, ירוץ מיד לקחת את השפע ויאבד את המטרה.

סמא דיסורי קיבולי

וכשיעבוד יהודי עבודה זו בהסירו כל טינה מלבו כנגד השי"ת, ובתתו לו הודאה על כל אשר הוא עושה לו כאשר יאמר בכל עת "הטוב בעיניך עשה", יתקיים בו מה שכתב ה' **אור החיים** הקדוש (פרשת ויגש) "סמא דיסורי קבולי". **מאחר שבטח בהשי"ת באמת מבלי לנסות לחלוק על רצונו, נתדבק בהשי"ת, וכיון שנתדבק בהשי"ת, בא עליו שפע חדש כמאמר הכתוב "והבוטח בה' חסד יסובבנו"**. זהו סוד התורה, וזהו "חכמה בגויים

בניו אהוביו של מקום. ומהו אותו סוד, הוא סוד התורה שעליו אמרו חז"ל "תורה בגויים אל תאמין", **ומן התורה ילמד יהודי למצוא עצה ופתרון לכל קשייו ומכאוביו**, מה שלא ימצא כן מי שאינו מזרע היהודים.

והרי זה דומה למי שבא לעורך-דין שחדרו עמוס אנשים לבקש עצה לבעיה מסובכת, העורך-דין מתבונן מעט ומכריז: אין לי עצה עבורך, בעייתך קשה מנשוא... לאחר מכן הוא תופס אותו בשרוולו ולוחש לו: השאר כאן עד שכולם יצאו. כשכולם יוצאים הוא אומר לו, יש לי עצה בשבילך, אך לא רצייתי שכולם ישמעו...

התדבקות במקור השפע

התורה מלמדת לאדם איך להתדבק במקור השפע, וכשהאדם מתדבק במקור השפע, ממילא נמשך עליו שפע חדש ונבראים לו עולמות חדשים. ולכן הוא נקרא סוד, כי אינו עובר לסוחר ואינו ניתן לכל אחד. אם היו נותנים אותו לגוי או לילד קטן, היה נכנס בשובבותו אל השופט ואומר: "תן לי מתחת לשולחן כפי שנתת לפלוני", ואז היה השופט זורק אותו מכל גרם המדרגות.

בכדי להתדבק במקור השפע צריך האדם להבין את סוד התורה, ולפי סוד התורה מעיינותיו של אדם צריכות להיות נתונות אך ורק בתיקון נפשו ובהתדבקות לקונו. כי אם תהיה מטרתו להנעים לעצמו את חייו על ידי אדמות ומחמת כן יעשה סגולות מסגולות שונות כדי להתחמק ממכאוביו, לא זו בלבד שלא יועילו לו מצד חכמת התורה שהרי לא התדבק בתורה, הם גם לא יועילו לו מצד חכמת החיים, כי מחמת רצונו העז לשנות את מצבו, לא יועיל לו כלום, וממילא

רק מפני שכך רצון השי"ת שיתפלל לפניו, אך יאמר בפירוש בדברו לפני המלך, שאם אין הדבר טוב בעבורו, שלא תתקבל תפילתו.

תפילה כזו שבאה מנפש דבוקה בהשי"ת, היא תפילה שעולה לריח ניחוח לה' וכוחה גדול עד מאוד. כמו-כן נתינת צדקה והשתטחות על קברי צדיקים שנעשות בזו הדרך דווקא יכולות להועיל, כי אף אלה אינן יכולות להועיל אם לא יעבור האדם תחילה את השלבים הראשונים, ואם רואה האדם שמצבו השתנה על-ידי סגולות וכדומה מבלי לעבור תחילה את השלבים הראשונים, ידע שמצבו היה משתנה גם בלעדיהם.

כך הוא הכלל! אין האדם יכול לשנות את מצבו רק בגלל שהחליט שעליו לשנות את מצבו. אין שום כוח לאדם לשנות את מצבו! ואם אתה רואה אחד שהשתנה מצבו לטובה, מוכרח להיות אחד משני אלה: או שממילא היה מצבו צריך להשתנות בזה הרגע שהשתנה, או שהאדם הגיע לביטול מסויים להשי"ת וקיבל ממנו שפע חדש שלא היה צריך לקבלו קודם לכן.

עבודת החיים היא ליתן את עצמנו להתנהל על-ידי השי"ת מתוך אמונה שהוא מנהל אותנו ומשגיח עלינו בכל רגע. ומה נפלאים דברי הרמב"ן פרשת בהעלותך המדבר מענין זה ממש באופן שהוא נוגע לדורנו.

על פי ה' יהנו ועל פי ה' יסעו

הנה אנו רואים כי הפסוקים בפרשת בהעלותך מאריכים באריכות מופלגת לספר את ענין ענני הכבוד שבני ישראל נסעו על

תאמן, תורה בגויים אל תאמן". הגויים יכולים לכלכל את צעדיהם על-פי התורה, ומהאי טעמא רשאים לפנות לפסיכולוגים הבקיאים בחכמת הנפש, כי אם שיטתם מועילה, בהכרח ששורשה נעוץ בחכמת התורה, כי אין חכמה אחרת מלבד חכמת התורה שבה ברא הקב"ה את העולם. אולם את סוד התורה אינם יכולים להשיג, וזאת מפני שלא אמרו "נעשה ונשמע". ומדוע לא אמרו "נעשה ונשמע"? משום שבשרשם היו מחוסרי בטחון.

מי שאינו בוטח על השי"ת יוכל לינוק רק מן האחוריים דקדושה ולמצוא רק עצות הלקוחות מחכמת החיים, אבל לעולם לא תשתנה המציאות בעבורו, כי חכמת החיים אינה משנה מציאות. ואם יראה האדם שהמציאות השתנתה על-ידי עצות הלקוחות מחכמת החיים, ידע נאמנה שהמציאות היתה משתנית גם בלעדי עצות אלו, מפני שכך היה צריך להיות על-פי המסלול שנסלל עבורו מראש. ולעומתו, מי שבוטח על השי"ת, יזכה לגן עדן בעולם הזה, כי יתדבק בהשי"ת באמצעות בטחונו, ואז גם יקבל שפע חדש, כי הרביקות ממשיכה שפע חדש לאדם כאמור.

תפילה לעני כי יעטוף

ומכאן יוכל האדם לבוא אל התפילה. לאחר שהגיע האדם להתבטל בביטול גמור להשי"ת על-ידי בטחונו בו, ולאחר שעלה בידו לומר בלב שלם "הטוב בעיניך עשה", החל מאז נקראת תפילתו תפילה אשר בכוחה לשדד מערכות שמים. וגם אז כשיתפלל, יאמר בלבו שהיות שהוא עצמו אינו יודע מה טוב עבורו, לכן הוא מתפלל

טורח גדול מן הראשון, כי היו העם סבורים שיעמדו שם, ופרקו העגלות, והניחו משאם כמנהג הבאים מן הדרך, ובהעלות הענן יחזרו לטעון ולא יוכלו לעשות להם תיקון לדרך...

כל זה עשה הקב"ה כדי להרגיל את בני ישראל כי 'על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו', עד שיחיו הם וצאצאיהם בביטול גמור להשי"ת, ואם ילכו למשל בדרך מסויימת ולפתע תיחסם בפניהם הדרך, ידעו להסכים עם השי"ת בזה...

מי יתן לי אבר כיונה אעופה ואשכונה

עכשיו אי-אפשר לנסוע במטוסים! לכמה זמן זה ימשיך כך? אינני יודע! או יומיים או חודש או שנה או עשר שנים. כעת יושבים; כשנוכל לנסוע, ניסע.

וכן להיפך, יש לך מי שביקש לישב בשלוחה ועד שסוף סוף ראה כי משאלתו מתמלאת, קפץ עליו לפתע ענין חדש בלתי צפוי והוצרך מעתה להתחיל לנסוע ולכתת את רגליו – על-פי ה' יסעו.

לפיכך הזכירו הפסוקים שלוש פעמים את שני הצדדים – על-פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו, כי זה כמו זה צריך לקבל את רצון השי"ת בשלימות, בין זה שרצה לנסוע ונאלץ להשאר בביתו, ובין זה שרצה להשאר בביתו ונאלץ לנסוע.

נסיעה לעולם האמת

וכן הוא ממש לענין הנסיעה מן העולם לעולם האמת, וכמו שרואים בספר הקדוש 'בית אהרן' (נסתלק בטור"ב סיון ה'תרל"ב), שבשבת פרשת בהעלותך באותה

פיהם: ולפי העלות הענן מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל ובמקום אשר ישכן שם הענן שם יחנו בני ישראל: על פי ה' יסעו בני ישראל ועל פי ה' יחנו כל ימי אשר ישכן הענן על המשכן יחנו: ובהאריך הענן על המשכן ימים רבים ושמרו בני ישראל את משמרת ה' ולא יסעו: ויש אשר יהיה הענן ימים מספר על המשכן על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו: ויש אשר יהיה הענן מערב עד בקר ונעלה הענן בבקר ונסעו או יומם וליילה ונעלה הענן ונסעו: או ימים או חדש או ימים בהאריך הענן על המשכן לשכן עליו יחנו בני ישראל ולא יסעו ובהעלתו יסעו: על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו...

כתב הרמב"ן שהתורה באה ללמדנו בזאת כי עבודת בני ישראל במדבר היתה לבטל רצונם מפני רצון השי"ת באופן נפלא מאוד. וזה לשון הרמב"ן: טעם ובהאריך הענן - לומר כי אם יאריך הענן על המשכן ימים רבים, והמקום ההוא איננו טוב בעיניהם והיו חפצים ומתאוים מאד לנסוע מן המקום, אעפ"כ לא יעברו על רצון השם. וזה טעם 'ושמרו בני ישראל את משמרת ה' ולא יסעו', כי מיראת השם ומשמרם משמרת מצותו, לא יסעו. וכן אם יהיה הענן ימים מספר, כשנים או שלשה ימים, והיו העם יגיעים מאד וענה בדרך כחם (ורוצים לנוח מעט מטרדת הדרך, ולפתע עלה הענן), יעשו רצון השם ללכת אחרי הענן.

וסיפר עוד, כי יש שלא יעמדו רק לילה אחד ויסעו בבוקר, אף על פי שהוא טורח גדול להם. ולפעמים יעמוד הענן יומם ולילה, כי הלכו כל הלילה ובאו במקום ההוא בבוקר, וינוח הענן שם כל היום ההוא וכל הלילה, ונעלה בבוקר השני ונסעו, והוא

הבאות על הצדיק בעולם הזה הן לטובתו כדי שיזכה לעולם הבא. ואם יקבל עליו הרעות מאהבה, אז כאשר יחנו עוד עליו מעט, מהרה ממנו יסעו".

ומוסיף שם לבאר שמי שאינו משלים עם המציאות, אלא מנסה לשנותה, לא זו בלבד שלא יועיל לו, אלא יצא וידו על התחתונה כי מתמת כן יתארך זמן חניית היסורים אצלו, ובלשונו: "ואם לא יקבל היסורים באהבה, אז יהיה לו הצער יותר גדול, והצער והדאגה לא יועילו לו ולא יצילו אותו מרעות, ואדרבא מי שהוא בועט ומואס ביסוריו, אז מאריכין לו ומוסיפין לו יסורין".

מבחן האמונה – פגיעה בנקודת

האדם

כאמור, עבודת החיים היא, וככל שמוסיף האדם לעבוד עבודה זו, כך תקל עליו העבודה יותר ויותר, כמובא משם מרן הגרייז מברסק זצ"ל ששכר הבטחון בטחון.

אם ישתמש האדם רק בחכמת החיים, גם אם יהיה בדרך כלל נוחח ושאנן, כאשר יגעו בו בנקודה שלו, לא יוכל עמוד, כי מה שנוזהר שלא להתרגז עד כה, היה רק מפני שהיה לו כדאי להיות האדם הנוח בקרב קהילתו ובני ביתו, אך כיון שיגעו לו בנקודה שלו וירגיש כי הנה הוא הולך להפסיד את הכל, יבין שאין כדאי לו להמשיך בשתיקתו, ואז יתפרץ כפי שלא מתפרצים אנשים מן השורה.

אבל אם ישתמש האדם באמונה

שנה טרם נסעו למנוחתו, אמר תורה על הפסוק על-פי ה' יחנו ועל-פי ה' יסעו, כי יש לה לנשמה עבודה רבה בזה העולם בהעלאת ניצוצות, וכיון שהיא מסיימת את תפקידה, מיד היא ממשיכה בנסיעתה ועולה לשמים. האדם היה באמצע 'פרוייקט אדיר' ולפתע נגדעו חייו, והותר את כולם המומים ושבורים מאחוריו... יאמינו קרוביו וידידיו שמדובר בנסיעה ושעל פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו, ומחמת כן יקבלו את הנעשה בהשלמה.

וכשיתרגל האדם לחיות באופן זה, יהיו חייו נעימים ושלווים, כי באמת המציאות מוכיחה שהאדם זקוק מידי יום ביומו לחכמת חיים בכדי שלא יצטרך להתמרמר על הנעשה לו תמידין כסדרן, ומדוע עשה כן האלוקים שיצטרך האדם להשתמש בחכמת החיים כל יום מימות חייו? כי שורשה של חכמת החיים נעוץ בחכמת התורה, ולכן כמו שעל-פי חכמת התורה צריך האדם לחזק את לבו בכל עת באמונה ובטחון, כמו כן על-פי הנשקף במהלכי הטבע, צריך כל אדם, ואפילו הגוי, להשתמש בכל עת בחכמת החיים. ואולם יהודי מנצל את כל ההזדמנויות להתחזק באמונה ובטחון ולא להסתפק בחכמת החיים, וממילא הוא הולך ומתדבק בבוראו מיום ליום ונוחל עולם הזה ועולם הבא.

וכן ראיתי בספר "יש נוחלין" לאבי השל"ה הקדוש, שהביא מספר "שר שלום"¹ שכתב בזה הלשון: "אין ראוי לאדם להצטער יותר מדי על הרעות, מפני שהרעות

¹ להרב שלום ב"ר שמריה הספרדי ז"ל על שאלת צדיק ורע לו, שנתעורר בעקבות הגלויות והעלאות על קידוש ה'. הו"ל בשנת ש"ך.

כאשר יפקוד אותו קושי גדול, ולמשל כאשר
יפגעו בנקודה שלו, יהיה לו הכוח לבטוח גם
אז בהשי"ת ולא לאבד עשתונותיו, רח"ל.
ה' ישימנו מן הבוטחים בשמו, אמן
כן יהי רצון.

ובטחון, וגם את הקשיים הפשוטים
הפוקדים אותו דבר יום ביומו לא יקבל מצד
חכמת החיים, אלא מצד אמונתו בהשי"ת
התרגלותו לבטל רצונו מפני רצונו, יהיה
שכרו לקבל בטחון יותר גדול בלבו, כך שגם

יום שני פרשת שלח (בהעלותך בחו"ל) – ט"ז סיון ה'תש"פ

נתיצות האמונה שהבנת התורה מגיעה מן השמים

המפתח לקבלת אור התורה

מעשה נפלא זה מצטרף למה שדובר הרבה בשבוע הקודם, שאם רוצה האדם שלימוד התורה שלו ישפיע עליו, יש לו ללמוד מתוך הכרה ברורה שכל מה שהוא לומד יש לו אורות גדולים הנסתרים מאחורי הפשט הפשוט. יש לו אמנם להתייגע בהבנת דברי אביי ורבא, הקושיא והתירוץ, ההווה אמינא והמסקנא, אבל לעולם לא ישכח תוך כדי לימודו שהוא משיג רק את הלבוש החיצוני, אך באמת הוא לומד דבר שהוא פנימי בהרבה, אלא שהוא מוכרח להתייגע בהבנת הלבוש החיצוני כי אלולא כן לא יוכל האור הפנימי להאיר את נשמתו. זהו המפתח לקבלת אור התורה וממילא לתיקון הנשמה.

כך מובא בספר "מעשה איש", שכאשר נשאל מרן ה'חזון איש' זצ"ל מאחד אם רשאי ללמוד זוהר הקדוש, השיב לו: תלוי למה את רוצה ללמוד אותו, אם מפני שאתה רוצה להבינו, עליך להמתין עד שתמלא כריסך בש"ס ופוסקים, ואם מפני שאתה רוצה לומר את תיבותיו מבלי להבינן ולהמשיך קדושה על עצמך, אדרבא ואדרבא, הלא אין לך מאמרים יותר ממאמרי זוהר שבכוחם להלהיב את נפש האדם לקדושה ולעבודת ה'.

תיקון הנשמה על-ידי לימוד הזוהר

בבית מדרשו של הרה"ק רבי מרדכי המגיד מטשערנאביל זיע"א התעוררה פעם מהומה גדולה קודם תפילת השחרית. הקול נשמע בבית הרה"ק, אשר רק דלת אחת הבדילה בינו ובין בית המדרש. פתח הרה"ק את הדלת ושאל לפשר המהומה. ענו לו החסידים שהם מתווכחים בפירוש דברי הזוהר הקדוש.

נענה הרה"ק ואמר: מקובל בקרב החסידים שלימוד הזוהר מסוגל לתיקון הנשמה. אולם, לכאורה יש לתמוה, שהרי הזוהר הוא רק פירוש לפסוקי התורה, ואם לימוד הזוהר מסוגל לנשמה, לימוד החומש על אחת כמה וכמה, ובמה נתייחד הזוהר הקדוש שדווקא עליו אמרו שהוא מסוגל לתיקון הנשמה.

הוא שאל והוא השיב: התשובה היא שכאשר האדם לומד את פסוקי התורה, הוא חושב שהוא מבין את פירושם, ולכן אינם מועילים לתיקון נשמתו. מה שאין כן כשהוא לומד את דברי הזוהר הקדוש, כי אז הוא מודה שאינו מבינם, ולכן הם מועילים לתיקון נשמתו.

פנה הרה"ק אל החסידים ואמר: אך היות שכך אתם מפלפלים בדברי הזוהר הקדוש ואתם חושבים שהנכם מבינים, נראה שגם דברי הזוהר הקדוש לא יועילו לתיקון נשמתכם.

בכל לבבך ובכל נפשך. וזהו שאמרו בגמרא
 'יגעתי ומצאתי תאמין'.

מבואר מדברי הצדיקים הקדושים,
 שההבנה בתורה והבהירות בתורה והתרת
 הספקות של התורה, ניתנות כולן במתנה מן
 השמים למי שיושב ומתייגע בלימודו. והיינו
 כי ההבנה בתורה היא לא מה שמבינים את
 פירוש דברי הגמרא והראשונים ויודעים
 לחזור עליהם ולסכם אותם בעל פה. את זה
 גם אומות העולם יכולים להראות, ובוודאי
 אין לזה שייכות לאור הגדול של התורה אשר
 מאיר את חיי האדם ומתיר לו את כל
 ספיקותיו, אשר אותו יקבל האדם רק במתנה
 מן השמים.

השפע אינו שייך להשתדלות

ונבאר יותר על-פי הנוסחא שאנו
 רגילים להשתמש בה בענין בפרנסה: ידוע
 שהתוצאה, דהיינו שפע הפרנסה, אין לה
 שום שייכות להשתדלות. על האדם לעשות
 את המוטל עליו לעשות מפני שזהו שליחותו
 עלי אדמות לפעול לצורך קיום הבריאה,
 לעבדה ולשמרה, והקב"ה יביא לו את
 פרנסתו ממקום אחר, ממקום שאפילו לא
 חלם עליו.

כמו-כן ממש, בשעה שהאדם מתיישב
 ללמוד תורה, עליו להבין שגם אם יכבה את
 פלאפנו ויאמץ את מוחו וילמד ברציפות,
 לא יצליח להביא לעצמו הבנה. אלא הקב"ה
 הוא זה שפותח צוהר ומאציל את אור התורה
 על מי שמבטל את עצמו אליו.

טעות כפולה

והגם שדברי חז"ל מלאים שהעיקר
 הוא העמלות בתורה. אמת ונכון הדבר! אך

יגעתי ומצאתי תאמין

וכעת נעבור לנדבך נוסף בענין זה,
 אותו נתחיל בדיבור קודש שיצא מפי כמה
 וכמה מצדיקי החסידות, והנה הוא בלשון
 הספר הקדוש "שם משמואל" (ראה
 תרע"ה): בלתי אפשר שיאיר באדם המוח
 והלב אלא לעומת הדרישה, והיינו על-ידי
 יגיעת התורה ומצוות זוכין להארה במוח
 ובלב, ועל זה נאמר (מגילה ו, ב) 'יגעתי
 ומצאתי תאמין', שלעומת היגיעה זוכין
 למציאה, ומציאה היא דבר שאינה קניינו
 ורכושו של אדם הבא על-ידי מעשיו ואינה
 שייכת אליו, כן לעומת היגיעה זוכין להארה
 יתירה במוח ולב אף שאיננה שייכת אליו
 כלל.

וכן הוא בקצרה בספר הקדוש "שפת
 אמת" (כי תשא תרנ"ד) בשם ה'חידושי
 הרי"ם': פירוש 'יגעתי ומצאתי תאמין',
 שעל-ידי היגיעה זוכין למציאה ומתנה,
 שאינו בשכל אנושי, רק שהקדוש ברוך הוא
 נותן התורה במתנה כפי יגיעת האדם.

ובקשתם משם את ה' אלוקיך ומצאת

וכן הוא לשון הספר הקדוש "תפארת
 שלמה" על הפסוק "ובקשתם משם את ה'
 אלוקיך ומצאת" (ואתחנן ד, כט): הנה ענין
 מציאה שייך בדבר שבא בלא דעת ובלא
 בקשה רק בהיסח הדעת, ואיך שייך לבקש
 אחר מציאה? אך הוא על דרך מאמרם ז"ל
 'אתם פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני
 אפתח לכם כפתחו של אולם' (ע"פ שה"ש
 רבה ה, ב). וזהו שאמר 'ובקשתם משם את
 ה' אלוקיך' אף בבקשה מועטת ומצאת אחר
 כך יותר ויותר, כי תדרשנו אחר כך בכל
 לבבך ובכל נפשך, שתהיה אחר כך עובד ה'.

הלומדים חכמות העולם. וכך הוא מחשב לעצמו כמה זמן יקח לו ללמוד מסכת זו, וכן יקח בחשבון עד איזה דף באותה מסכת מספיקים ללמוד בישיבות, או אלו סעיפים קטנים אינם נוגעים כל-כך כי אין אנשים באים לשאול עליהם ואפשר לדלג עליהם, וממילא ילך ויסתמך על השתדלותו וכשרונותיו, ומשכך לא יתדבק בכוראו על-ידי לימודו, וחבל! כי אם ממילא הוא לומד את המסכת, מדוע לא יתקשר לאור הפנימי שלה וירוויה בזה ובבא.

אולם כאשר ידע האדם שעליו לקבל מאור התורה המוסתר מאחורי הפשט הפשוט, גם אז תעמודנה שתי דרכים לפניו: אם יחכם - יבין שהדרך היחידה להשיג אור זה, היא על-ידי שיטבול קודם הלימוד ויעשה תשובה וילמוד בענווה, כי אז הקב"ה יפתח לו צוהר בלבו לקבל את אור התורה. ואם לא יחכם, יטעה שוב לחשוב שהדרך להשיג את אור התורה היא על-ידי לימוד הזוהר בהבנתו הפשוטה, וילך להסתייע בפירושים שונים הדומים במהותם לפירוש ה'שוטנשטיין' על הגמרא, ואף גם ישמע שיעורים שונים מאנשים שאם אמנם אין השקפתם ראויה אבל ניחנו בכוח הסברה מיוחד, וכך יתגדל וישתבח בלבו שהוא כבר מכיר את הספירות והפרצופין ושהוא בוודאי זוכה כבר לקבל את אור התורה.

על כגון דא אמר הרה"ק המגיד מטשערנאביל זיע"א: טעות גדולה היא בידו של זה שחושב שהוא מבין את דברי הזוהר וסבור בכך לקצר את דרכו. סוף סוף מתדבק גם הוא רק בלבושה של תורה (ובדרך כלל גם בלבוש לא יתדבק), וממילא יבוא להסתמך על כוחות עצמו וכשרונותיו, ולא

לא זו אשר תביא את ההבנה. וזאת אשר שהסבירו לנו רועי החסידות בפרשם הלשון "יגעתי ומצאתי תאמין". אם סבור האדם שבגלל שהסיח את דעתו מכל הסובב אותו ואפילו שילם לחברותא מוכרח הוא להבין על-פי הטבע, ובגלל שהתאמץ לחזור על לימודו פעמים טובא מוכרח הוא לזכור על-פי הטבע, שתי טעויות בידו: האחת כי הוא בוטח בזה בעשר אצבעותיו ובכוחותיו והשתדלותו, וממילא הקב"ה מזניח אותו ח"ו ונחרץ דינו להכשל. והטעות השניה כי הוא סבור שהצלחתו בתורה תלויה במה שיבין את השקלא וטריא בסוגיא ויזכור אותם בעל-פה, ובאמת לא בזו תלויה הצלחתו, אלא במה שמוסתר מאחורי האותיות ואשר כדי להשיגו הוא זקוק למתנה מן השמים.

ואכן שתי טעויות אלו אחוזות ודבוקות זו בזו, כי אם יחשוב האדם שהצלחה בתורה נקראת להקראות 'דיין' ולהתמנות להיות יושב על מדין, ממילא יבוא לידי טעות שאם ישנן היטב את כל הסעיפים והסעיפים שבשולחן ערוך ויזכור אותם היטב, יעלה בידו הדבר יפה ויקרא איש מצליח. וכמו כן אם יחשוב שעליו להתמנות לריש מתיבתא, יבוא לידי טעות שאם ישקיע את כל מרצו בסדרי נשים וניזקין ויעבור על כל ספרי הלומדות, יבחרו בו ויעלה קרנו.

אין מקום לקיצורי דרך

הוי אומר: כאשר האדם חושב שעליו להתקשר רק בלבושה של תורה, הוא עושה חשבון פשוט מהי הפעולה שתביא את התוצאה הראויה על-פי הטבע כמו שעושים

אין שמחה בהתרת הספיקות

גם מה שאמרו על התורה שזוכים על ידה לשמחת התרת הספיקות, אין פירושה להבנה חדשה בפירוש השקלא וטריא המיישב את הסוגיא הפלא ופלא, כי דבר זה הוא ענין גשמי ואינו גורם לשמחה אמיתית ועמוקה. **שמחה אמיתית ועמוקה באה רק מהרגשה של קרבת אלוקים.**

צא וראה, הלא גם בעניינים דעלמא אם יסתדרו ענייניו של אדם באופן הרגיל, לא יתפעל מזה, ורק כאשר תבוא לו ישועתו ממקום אחר לגמרי, או אז יתרגש ויתפעל ויתעורר להיות בשמחה גדולה מפני שאז יראה את ה' עין בעין כי ירגיש בחוש שיד היתה כאן להושיעו.

וכמו שראיתי פעם יהודי אחד שגלגל כספים מגמ"ח לגמ"ח כמה וכמה שנים, עד שנתקע הגלגל. בלית ברירה נעמד ליד הבימה והתפלל להשי"ת שיושיע אותו כי עליו לפרוע חובו הגדול. תוך כדי שהוא עומד ומתפלל, ניגש אליו יהודי אחד, דפק לו על גבו והציע לו הלוואה גדולה. יהודי זה התרגש והתחיל להזייל דמעות משמחה כאשר באה לו ישועתו ממקום אחר...

התרת הספיקות של התורה הגורמת שמחה לאדם, היא מה שהאדם עומד מבלבל ומטושטש נוכח איזה ענין העומד לפניו ומתפלל להשי"ת שיאיר את עיניו בתורתו, ולפתע בעודו הולך ברחוב, אור מאיר במוחו והכל מתבהר לו בפתע פתאום, והוא מרגיש אז קרבת אלוקים עצומה. זהו אור התורה שהוא מקבל במתנה עבור ביטולו להשי"ת וזהו "יגעתו ומצאתי תאמין". **מה שרואה האדם שהוא מרגיש תענוג כשהותר לו ספק בלבושה החיצוני של**

יגיע לשום מקום.

הדרך היחידה היא לזכור שהבנת התורה ניתנת רק במתנה מן השמים כמציאה שבאה מאליה, והיגיעה נועדה רק להכשיר את האדם לקבל אותה הבנה מהשי"ת, כי על-ידי היגיעה האדם מבטל את עצמו להשי"ת באשר הוא עושה את מה שהוא מבקש ממנו לעשות, וכיון שהוא מבטל את עצמו אליו, ממילא הוא נעשה כלי מוכשר לקבל ממנו הבנת התורה.

ביטולו זהו קיומה של תורה

רבים סבורים שיגיעה פירושה להתייגע באותה סוגיא שרוצים להבין, לחרוש אותה מכל צדדיה במשך כמה שעות, וממילא תהיה הסוגיא מובטחת בידו. אך שקר וכזב הוא! הלא גם בענייני דעלמא סבורים רבים שכך משיגים את מה שרוצים להשיג, ואעפ"כ כשתשאלו אפילו מי שרק חכמת חיים בידו, יאמר לכם שלא מיניה ולא מקצתיה; ויכל האדם להתייגע כמה שירצה ועדיין לא מובטח לו שישגי את מה שרוצה. **יגיעה היא צורה של ביטול להשי"ת,**

ולמשל בעניין עשיית חסד, כאשר האדם עוזב את כל ענייניו ומוסר את נפשו לעזור לזולתו מפני שיודע שכך רצון ה' כעת, הוא מתבטל לקונו. וכמו-כן לענין התורה, הקב"ה הודיע לנו שאם לא נתבטל אליו לגמרי בלימוד התורה, לא נוכל לקבל ממנו את הבנת התורה, ורק אם נעזוב את כל העניינים שמסביב ואף גם את המחשבות הזרות שבראש ונתמסר להתייגע בלימוד התורה, או אז יאיר את לבנו בתורתו.

תוקף, שהרי מבין כל צדיקי החסידות ידוע היה ה'שפת אמת' כעילוי נפלא, ועד היום ספריו על הש"ס נחשבים כספרים למדניים שמתייגעים בהם בהיכלי הישיבות, וכעת הוא זה שבא ואומר לנו שהמתיישב ללמוד יש לו לבוא מתוך הכרה שאינו מבין כלום, ושהוא יכול רק לעסוק בדברי התורה כמי שאינו מבין. אמנם כן, לא לחינם זכה למדרגותיו הנשגבות בהשגת התורה, שהרי נתבטל באמת להשי"ת ביגיעתו בתורה, ונתקיים בו מאמר חז"ל יגעתי ומצאתי תאמין.

אמור מעתה: **בוודאי צריך האדם להתייגע בהבנת לבושה של תורה**, כי באופן זה תקנה התורה שביתה בלבו ובנפשו, אבל תוך כדי יוכרח לזכור שכמה שהוא מבין אינו מבין כלום. וזה דווקא יהיה השמירה לתורתו, כי אם לא יהיה לו לאדם חלק זה, אלא יחשוב שכבר הבין, לא תהיה אלוקות בלימודו, וממילא לא תהיה לו שמירה לתורתו ולא יזכה לאותה יראת שמים שהתורה נותנת ללומדיה.

תורה שלמדתי באף נתקיימה לי

הן כבר ידועה בפי כל לשון המדרש המובא ב'**ילקוט שמעוני**' (קהלת תתקס"ח): "אף חכמתי עמדה לי (קהלת ב, ט), אמר רבי חנינא בר פפא תורה שלמדתי באף נתקיימה לי". 'עמדה לי' פירושה שהתורה נעשית קניינו, כי **כדי שתיעשה התורה קניינו של אדם, עליו למסור את נפשו עליה ולהתבטל לבורא יתברך בלימודו ככל האמור לעיל.**

כן ראיתי פירוש נאה ממרן ה'חתם סופר' זיע"א: בפסוקים נאמר: "ויקרא יוסף את שם הבכור מנשה כי נשני אלהים את כל

התורה, יש בכך רק כדי להוכיח לו כמה שמחה תהיה לו אם יזכה להתרת הספיקות מעבר לאותו לבוש.

השתדלות בתורה כחוק בלי טעם

וזה לשון הספר הקדוש "שפת אמת" (בחקותי תרמ"ט): אם בחקותי תלכו פירש רש"י מתורת כהנים 'להיות עמלים בתורה'. זהו נקרא עמל בתורה, להלוך בחוקיו יתברך (רוצה לומר כחוק בלי טעם), לכן **אפילו אינו מבין מכל מקום מייגע עצמו בתורה, שחביב בעיניו להגות במאמרו יתברך אפילו שאינו זוכה להשיג הטעם** (וגדול מעלתו של זה שמרגיש בעצמו שאינו מבין, כי הלה מבטל את עצמו בכיטול הגמור להשי"ת על-ידי לימודו). כי התורה נעלמה מעיני כל חי, והאדם צריך לעסוק בתורה אחר הידיעה שאי-אפשר להשיג אחד מני אלף שבה, ואז יש לו חלק בשורש התורה. לכן כתב המהר"ל (תפארת ישראל בהקדמה) שמברכין לעסוק בדברי תורה, הגם שאינו יכול להשיג, מכל מקום עוסק הוא בתורה. וכן הוא תמיד בזוהר הקדוש 'לאשתדל באורייתא' (הרי שהקב"ה נהנה מזה שהאדם משתדל בתורה ואינו סבור להבינה, ואז הוא זוכה שיתקיים בו יגעת ומצאת תאמין, דהיינו כמציאה שאינה קשורה להשתדלות). ובגמרא נדרים 'ולא הלכו בה - שלא בירכו בתורה תחלה'. פירוש, פשיטא, אחר שזוכין לטעום טעמי תורה, מי פתי לא יתמלא שמחה וחדוה לברכו יתברך? אך העיקר בתחילה, קודם שמשגי, רק מתאוה להגות בדברי קודש דברי אלוקים חיים.

כשדיבורים אלו יוצאים מפי הרה"ק ה'שפת אמת' זיע"א, הם מקבלים משנה

עשרה שנים טמון בחול, יצא חותנו רבי פנחס בן יאיר לקבלו. הכניסו לבית המרחץ כדי לנקות את גופו, וראה שכל גופו מלא סדקים שנוצרו משהייתו הארוכה בחול. היה רבי פנחס בוכה ונתרו דמעותיו על גופו של רבי שמעון וצרכו לו את פצעיו וגרמו לו לצווח. אמר לו רבי פנחס לרבי שמעון: "אוי לי שראיתך בכך". השיב לו רבי שמעון: "אשריך שראיתני בכך, שאלמלא לא ראיתני בכך, לא מצאת בי כך". ואיתא שם: מעיקרא כי הוה מקשי רבי שמעון בן יוחי קושיא - הוה מפרק ליה רבי פנחס בן יאיר תריסר פירוקי. לסוף, כי הוה מקשי רבי פנחס בן יאיר קושיא - הוה מפרק ליה רבי שמעון בן יוחי עשרין וארבעה פירוקי.

הא לנו שהלימוד מתוך יגיעה היא תנאי להצלחת התורה, ואם בדרך כלל אנו מבינים טעם הדבר משום זיכרון הגוף, כאן לימדונו הצדיקים, שהיגיעה מביא את האדם לידי ביטול, כי על-ידי שהוא מתייגע ומתייסר ומקבל אותו בשלימות מתוך בטחוננו בה', הרי הוא מבטל את עצמו לבורא יתברך, וממילא נפתחים לו מעיינות החכמה מצד אחר ומקבל מן השמים הבנת התורה במתנה, שהרי כך נתבאר שאין ההבנה הניתנת לאדם מן השמים נמדדת בכלים הגשמיים שהוא מפעיל, אלא היא באה אליו במתנה מן השמים כיון שהוא מבטל את עצמו.

אין אחד מופקע מאור התורה

ומכאן תשובה לאלו שרואים את עצמם כמי שאינם בעלי כשרון או שאינם מסוגלים לשבת במקום אחד, ודרך כלל אומרים כלפיהם שהקב"ה לא הוריד אותם

עמלי ואת כל בית אבי, ואת שם השני קרא אפרים כי הפרני אלהים בארץ עניי. פירש ה'חם סופר': את שם הבכור קרא מנשה לרמז כי שכח את כל התורה שלמד בבית אביו, וכל-כך למה? מפני שלמד אותה מתוך רחבות. ואת שם השני קרא אפרים לומר שהתורה שלמד לאחר מכן בהיותו בארץ עֲנִי, היא התורה שפרתה ורבתה, כי אותה למד באף ותורה הנלמדת באף נעשית קניינו של אדם ופרה ורבה.

טרדות האדם באות לסיועו

ועל דרך זה מצאנו חיזוק נפלא בספר "שם משמואל" (פרשת בראשית): יש לך אדם שסוף סוף מתיישב ללמוד תורה, והנה מיד הטרדות באות ומציפות אותו מכל עבר. האדם מרים את עיניו ובוכה ממעמקי לבו: על מה בא לי העונש הזה? עד שכבר קיבלתי על עצמי ללמוד, מדוע אינני יכול? התשובה לאותו אדם, כי איפכא מסתברא, בשמים ראו שהוא מתיישב ללמוד, אך ידעו שאם ישב כך עם 'מזגן' (air-conditioner) מעליו ועם תה מהביל ליד הגמרא, לא תיעשה התורה קניינו ולא תועיל לו מאומה, לכן גמרו אומר לסייע לו ולהביא לו טרדות כדי שיצטרך להתייגע על ידי לימודו ולהבין שאין זה בהכרח שדווקא הלימוד מתוך ישוב הדעת הוא השער להצלחה בתורה. אלא אדרבא, הלימוד ללא ישוב הדעת אלא מתוך ביטול להשיי'ת ומתוך הכרה שהוא, ורק הוא, נותן הבנה לאדם, בלי שום קשר לתנאי הלימוד החיצוניים, הוא השער להצלחה בתורה.

במסכת שבת (לג, ב) מובא, שכאשר רבי שמעון יצא מן המערה בו שהה שלש

ולא הוצרכו להתייגע, וכיון שכן לא התדבקו מעולם באור התורה, ורק עסקו בלבושה של תורה כמו שעוסקים בחכמות אחרות. אילו היו הוריהם יודעים באיזו סכנה גדולה בניהם שרויים דווקא בגלל כשרונותיהם, היו קורעים וקיעים בתפילותיהם שהקב"ה יעזור להם להתדבק באור התורה.

מאידיך, דווקא אלו שהתקשו בלימודם והיה צריך להשקיע בהם ולעשות להם מבצעים שונים כדי שילמדו ולו רבע שעה ברציפות, הם אלו שהתדבקו בתורה דווקא מחמת יגיעתם, ועתה משגדלו ונהיו לאנשים, אור התורה מאיר בהם והרי הם דבוקים בהשי"ת ובתורתו ומידותיהם מתוקנים.

שונה פרקו מאה פעמים ואחד

והרי כך כתב בעל ה'תניא' להדיא (פרק טו) שזהו החילוק בין עובד ה' ללא עבדו. העובד ה' הוא מי שמתגבר על הרגליו וקורע את עצמו להוסיף בתורה, ומי שאינו עובד ה', הוא מי שאין לו נסיון בדבר ואינו זקוק לקרוע את עצמו. ועל זה אמר הבעש"ט הק' זי"ע² כי עובד ה' שונה מאה פעמים ואחד, דהיינו שהוא לומד בכיטול לה' אחד - אלופו של עולם, מה שאין כן מי שאינו עובד ה'.

צריכים אנו לשנן יסוד זה שוב ושוב, כי היצר הרע שוכן בקרבנו ומפתה אותנו בכל עת להסתכל על לבושה של תורה כדבר העיקרי, וממילא להשקיע את כל מרצנו ודמינו בהצלחות חיצוניות מדומות. אך

לזה העולם ללמוד תורה, אלא לתכלית אחרת הוריד אותם. ולפי האמור, אם כי יתכן שאנשים אלו מתקשים באמת מצד טבעם וכשרונותם לעסוק בלבושה של תורה לפי מה שמציב בפניהם העולם הנוקשה, אינם מושללים כלל מאותו אור גדול המוסתר מאחורי לבושה של תורה לפי מה שחנן אותם ה'.

פעמים הרבה שומעים הורים לילדים בלתי מוכשרים שמדברים על אודותיהם בהשלמה שמקורה ביאוש: מה לעשות? בני זה לא נולד לעסוק בתורה... בע"ה יעבוד לפרנסתו ויהיה איש טוב, ואולי אזכה לנחת מהילדים האחרים...

הבלתי מוכשרים קרובים יותר להצלחה

כמה עיוות יש במסקנא זו! בגלל שאין הבן יכול ללמוד מסכתות יבמות וקידושין הנלמדות בישיבות, נגזר דינו להזרק מארץ החיים!?! עיוות זה מקורו באותה טעות שהרבה טועים בה, בחשבם שעיקרה של תורה הוא הלבוש. והלא ראינו מבעל שם משמואל שהקב"ה מקשה בכוונה תחילה את הלימוד על האדם, כדי שיצטרך להתייגע ועל ידי כן יזכה לאורה של תורה.

כל אחד מאתנו יכול להזכר בוודאי בכמה וכמה מחבריו שהיו מן המצויינים בישיבה בגלל כשרונותיהם, וכיום אין היראת שמים ניכרת על פניהם ואף לא הדביקות בבורא יתברך. וכל כך למה? מפני שבהיותם בישיבה הכל זרם על מי מנוחות,

² ראה 'תולדות יעקב יוסף' בסוף הספר 'ואלה הדברים אשר שמעתי ממורי' אות ו'. 'דגל מחנה אפרים' פרשת אחרי.

ונחתום מעין הפתיחה: אם חושבים
 ההורים שיודעים איך תבוא נשמת בנם
 לתיקונה, יתקשו מאוד להביאה לתיקונה.
 אבל אם יאמינו שאינם יודעים איך תבוא
 לתיקונה ואיך תצליח בתורה, הרי בנם
 כדיבור בזהר הקדוש, וממילא יהיה קל
 בהרבה שנשמתו תבוא לתיקונה, כי ההורים
 בוודאי יתפללו על בנם מתוך ידיעה שרק
 הקב"ה יכול לתקן את נשמתו, והבן ילמד
 יותר בענווה ובביטול וכך יתקרב מיום ליום
 להקב"ה ויתדבק בו ויהיה איש מצליח.

כשנלמד את מאמרי הזוהר מתוך ידיעה
 שאין אנו מבינים מאומה, ונשים לנגד עינינו
 את המאמר "יגיעתי ומצאתי תאמין", ונזכור
 בכל עת שהצלחת התורה תלויה אך ורק
 בקבלת אור התורה מן השמים וזאת על-ידי
 יגיעה בתורה מתוך ביטול להשי"ת, נבין
 ממילא שכל אחד יש לו שייכות להצלחת
 התורה, כי את אור התורה יכולים להשיג גם
 על-ידי יגיעה במשנה אחת או בדיבור אחד
 במסילת ישרים, וממילא היה נחסך כל-כך
 הרבה עגמת נפש הם מההורים והן מהבנים
 עצמם.

נודב על-ידי ידידנו הרה"ח ר' נחום עקיבא בריזל הי"ו
 לרגל יומא דהילולא קדישא של רבינו ה"בית אהרן" מקארלין זיע"א
 ולישועה ברכה והצלחה בכל העניינים

יום שלישי פרשת שלח (בהעלותך בחו"ל) – י"ז סיון ה'תש"פ

הגישה אל עבודת ה' ואל לימוד התורה – במשנת הרה"ק רבי אהרן ברה"ק רבי אשר מקארלין זיע"א – ה"בית אהרן"

נסתלק לגנוי מרומים ביום טו"ב סיון ה'תרל"ב

וכך אמר בשם הרה"ק מנעשכ"ז זיע"א
 לפרש הפסוק (תהלים שם ד) "כי טוב חסדך
 מחיים שפתי ישבחונך" (בית אהרן, פסח):
 החסד שלך יותר טוב אצלי מהחיים עצמם.
 ומהו החסד? שפתי ישבחונך, כלומר זה
 שאני זוכה ליתן לך הודאה ושבח.

חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך

כמו כן דיבר הרבה על גודל הנחיצות
 להחשיב כל עשייה שעושים, וכך אמר על
 הפסוק (תהלים קט, נט) "חשבתי דרכי
 ואשיבה רגלי אל עדותיך" (בית אהרן,
 חנוכה): חשבתי לשון חשיבות, רגלי לשון
 רגילות. צריך כל אחד אף שהוא במדרגה
 פחותה מאוד, להחשיב בעיניו כל דרך וכל
 פעולה שהוא עושה בעבודת השי"ת,
 ולהאמין ולידע שכל פעולה באיזו מדרגה
 שהיא, פועלת למעלה למעלה, ובוזו יוכל
 לעזוב הרגילות שלו (ההרגלים הרעים)
 ולתקן הכל. כי כל זמן שאינו חשוב בעיני
 עצמו, לא יוכל לעזוב את הרגילות שלו
 ולשוב לדרך הטוב. וזהו 'חשבתי דרכי',

(שיעורי "הבינני" נמסרים בבית הכנסת
 "בית אהרן" בעיה"ק ביתר ת"ו שנקרא על
 שמו)

כמו חלב ודשן תשבע נפשי

אחד מהדברים שה'בית אהרן' היה
 משריש בקרב המסתופפים בצלו, הוא
 לעבוד את ה' מתוך שמחה של מצוה. כל
 הנוהרים אליו בחיי חיותו, באו ללמוד ממנו
 ולקבל הדרכה איך להתפלל ולקיים מצוות
 ה' בלהב של חיות ולא כמצות אנשים
 מלומדה. התפילות אצלו היו ב'ברען' גדול
 ובהתפשטות הגשמיות ממש, וכן קיימו
 אצלו על זה הדרך כל מצוה וכל דבר
 שבקדושה.

כך אמר פעם לפרש הפסוק (תהלים
 סג, ו) "כמו חלב ודשן תשבע נפשי ושפתי
 רננות יהלל פי" (בית אהרן שמחת בית
 השואבה): "מ'בדארף דיק און פעט ווערן
 פון איטליכער מצוה באזונדער, מקבל זיין
 תענוג מיט זיין". כלומר: על האיש הישראלי
 להשמין מרוב תענוג כמו חלב ודשן, מעצם
 זה שהוא זוכה לקיים מצוות ולרנן לפני
 בוראו וליתן לו הלל והודיה.

שנקלע למצב שבו הוטל עליו איזה ענין של חסד. פעם היה רבינו בעיר דאבראוויץ וממנה היה צריך לעבור לעיר אחרת, הלכו לחפש בשבילו סוס ועגלה, ומצאו יהודי אחד בעל עגלה בשם ר' מיכל. ר' מיכל בא עם עגלתו לחצר ביתו של רבינו והמתין ליציאתו של רבינו. אולם, כיון שראה ר' מיכל את רבינו יוצא מביתו, נפל עליו אימתה ופחד. מיד חמק לו מן העגלה והלך להתחבא בין החסידים.

משראה אחד מהחסידים שבעל העגלה נעלם ואין מי שינהיג את הסוסים, התיישב הוא על מקום בעל העגלה והתחיל להצליף בסוס. אכן היות שחסיד זה לא היה בעל עגלה מומחה, נסע במהירות גדולה, ודילג על כפרים ועיירות. גם כשעלה על גשר אחד מפותל שבעלי העגלה ידעו שצריכים לנסוע עליו לאט, המשיך הוא לנסוע במהירות מופלגת, עד שנשמטו גלגלי העגלה יחד עם הציור שלהם ממקומם, ורבינו אמר לו שהוא מרגיש שנוסעים במזחלת (שליטן – Sled) ולא בעגלה. אז עצר החסיד את העגלה וירד לראות את הנעשה, והנה ראה כי אין גלגלים לעגלה וכי אי-אפשר להמשיך כך בנסיעה...

בלית ברירה, באשר היה אז באמצע הלילה החשוך ולא היה ניתן להשאיר את הרבי לבדו באמצע הדרך, תפס החסיד בידי רבינו וחזר עמו כברת דרך לחפש את הגלגלים ואת הציור שעליו הם מסתובבים. אחרי חיפוש קצר אכן מצאו את הגלגלים ואת הציור, אך כשניסה החסיד להרכיבם

שחשבתי את דרכי. 'ואשיבה רגלי', שבזה השבתי את כל הרגילות שלי, 'אל עדותיך'.

יהודי שבווער לדבר מצוה

עובדות לרוב ישנן על רבינו, המספרות כמה החשיב כל עובדא וכל מצוה, וכמה התלהב בעת קיום כל מצוה ומצוה. הלא ידוע ומפורסם שכתב ספר תורה אחד מרישא עד גמירא עם כל הכוונות והיחודים, וארכה לו הכתיבה י"ח שנה. בגמר הכתיבה שאל את הרה"ג רבי מרדכי זקיים זצ"ל רב ואב"ד פינסק אם יש לו לברך שהחיינו על הספר תורה, והורה לו לברך, משנטפלו אליו הלומדים לברר מקור הוראת³, אמר: "לבו של הצדיק בוער למצוה, ולולי הייתי מורה לו כן היה מגיע לכלות הנפש". את ברכת שהחיינו בירך רבינו לאחר הגבהת ספר התורה, בהתלהבות ובשאגת ארי כדרכו בקודש, פנה הרב אב"ד לסובבים אותו ואמר: אנו דינו רק בהלכות הברכה, ברם, ברכה כהלכתה השמיע הרבי! משפנה הרב לצאת מחדרו של ה'בית אהרן' אמר למלווהו: חביבות מצוה יש ללמוד ממנו.

דרך נפלאה היא עבורנו, להחשיב כל מצוה וכל עשייה דקדושה ולעשותן בלהב אש קודש, כי אז מלבד מה שתהיינה המצוות שלימות יותר, עוד נרויח שהן תכלינה ותעקורנה את כל ההרגלים הרעים מקרבנו.

שמחת הצדיק על ההזדמנות לקיים

מצות עזוב תעזוב

עוד נביא סיפור שיתן חיזוק גדול למי

³ עיין שו"ע אורח חיים סימן רכ"ג ב'באר היטב' ס"ק י ושם בשע"ת ס"ק י. וראה בספר 'שרי חמד' ח"ה, מערכת ברכות, סו"ס ב'.

זיע"א, שעל ידי קיומם יזכה האדם שקדושת התורה תיכנס בקרבו ושיזכה לכל סגולות התורה.

הנה ידוע מה שהזהירו הצדיקים, שבעת הלימוד יצייר האדם במוחו כאילו בעל השמועה עומד כנגדו. מקור אזהרה זו הוא בתלמוד ירושלמי (שבת פ"א ה"ב): גידול אמר, כל האומר שמועה מפי אומרה, יהא רואה בעל השמועה כאילו הוא עומד כנגדו. ומה טעמא? אך בצלם יתהלך איש (תהילים לט, ז).

התמיהה הגדולה על מי שאינו רואה את התנא

והנה הצדיקים היו מגיעים למדרגה גדולה מאוד בענין זה, עד שהיו רואים בחוש את בעל השמועה עומד כנגדם, וכלשון הרה"ק רבי אלעזר בן הרבי ר' אלימלך מליזענסק זיע"א באגרת הקודש שבסוף הספר "נועם אלימלך" בתארו את שגב גדולת הצדיקים: וכשלומדים הגמרא הקדושה, ממש אש אוכלת אותם מגודל אהבה וקדושה, ונפתח להם מעיינות החכמה הן בנגלה והן בנסתר (מבואר כאן כאותה שהארכנו בימים האחרונים, שמעיינות החכמה שבתורה הקדוש נפתחים למי שמתייגע להכין את עצמו קודם לימודו ולומד בקדושה וטהרה ובאהבה ויראה). וכך אמר אאמ"ו [הרבי ר' אלימלך] נ"י ששמע מרבו [המגיד הק' ממעזריטש] ז"ל, ואמר האיש כזה המזכיר התנא ואין רואה אותו, הוא תמיהה גדולה עליו.

הוי אומר: הגם שכבר נכתב דבר זה בירושלמי, מכל מקום עד שלא זרח אורו של הבעש"ט הק', לא היו הלומדים מפרשים

בעגלה, ראה שאינו במציאות לעשותו לבדו, כי צריך שמישהו ירים את העגלה כדי שיוכל להכניס בה את הציר ולאחר מכן לחבר בה את הגלגלים. עמד לו החסיד כך בחוסר אונים באמצע הלילה כשרבו לצדו והסתכל אנה ואנה.

משהבין רבינו שהוא מתבייש לבקש את סיועו, אמר לו בכהאי לישנא: נאר! אפשר האט דער אויבערשטער מיר מזמין גיווען די מצוה (מצות עזוב תעזוב) אז איך זאל איר קענען מקיים זיין. אין מיין שטוב ווער וואלט מיר גיבעטן אז איך זאל אים העלפין. נאר ווען מ'איז אונטער וועגנ'ס האט מיר דער אויבערשטער מזמין גיווען די מצוה אז איך זאל איר קענען מקיים זיין (שוטה! אולי הקב"ה הזמין לי את המצוה, מצות עזוב תעזוב, כדי שאוכל לקיימה, שהרי בהיותי בביתי מי יעז לבקש ממני שאעזור לו).

סבר החסיד וקיבל, הוא הרים את העגלה ורבינו בכבודו ובעצמו הכניס את הציר וחיבר אליהם את הגלגלים...

הא לנו מוסר השכל גדול, למי שנקלע לידו איזה מעשה חסד שלא נעים לו לעשותו. תחת אשר יתמרמר על מצבו, יקום בחיות ויגיל וישמח על שהזמין לו הקב"ה מצוה נדירה זו. חשיבה זו יעורר בלבו חשיבות בקיום המצוה, ועל ידי כן בוודאי יעלה ויתעלה.

יראה כאילו בעל השמועה עומד כנגדו

בעסקנו בימים האחרונים בענין הגישה הנכונה אל הלימוד, נעסוק היום בכמה יסודות במשנת הרה"ק ה"בית אהרן"

המגולל בפנינו כיצד הגיעה גמרא זו לידי הגה"ק משינאווא, ומעשה שהיה כך היה: פעם התאכסן הגה"ק אצל יהודי אחד, ובראותו שם גמרא על השולחן, פתחה והתחיל ללמוד בה. לאחר מכן הודיע לו היהודי בעל האכסניה, שגמרא זו ירושה היא מהרבי ר' אלימלך מליזענסק זיע"א. גברה תשוקת הגה"ק לקנותה כדי ללמוד בה בקביעות. שאל את בעל האכסניה אם יוכל לקנותה ממנו. אמר לו שיבוא בהזדמנות אחרת וישא ויתן עמו...

בא הגה"ק לאחר זמן שוב אל אותו יהודי לשאול כמה הוא רוצה עבור גמרא זו. השיב האיש: יראה הרבי שאינני זקוק למעות כי ב"ה יש לי כל, אך בזרע של קיימא טרם זכיתי. אם יבטיח לי הרבי בן קיימא, אעניק לו את הגמרא במתנה. אמר לו הגה"ק ברוגזה: למה רימיני? אמרת שתשא ותתן עמדי על הגמרא והנה אתה מבקש ממני הבטחות! אמר לו האיש: עם אנשים פשוטים אני נושא ונותן במטבעות ועם אנשים כמלאכים אני נושא ונותן בישועות.

קרא הגה"ק ואמר: אבי אמר עלי שאני אדם ירא (ערליכער יוד), ולכן אם תעניק לי את הגמרא, תדע ששימחת אדם ירא, וכשאדם ירא שרוי בחדוותא, ברכותיו נושאות פירות... בתחילה לא יכול היה האיש להגיע להחלטה אם להסתפק בכך אם לאו, אך החסידים דחקו בו באמרם: אל תהי שוטה! ברכת הרבי בוודאי תועיל לך. העניק האיש את הגמרא של הרבי ר' אלימלך להגה"ק, הגה"ק בירכו ובירכתו אכן נתקיימה.

לימים התנצל מדוע התפאר בעדות אביו עליו, מה שנראה לכאורה כגיארות,

ואתו כדרך עבודה, למרות שמי שלמד תורה לשמה הבין שכך הם פני הדברים. הבעש"ט הק' הוא זה שלימד את תלמידיו שדרך היא בעבודה, וכל-כך השיגו דבר זה, עד שהתפלאו כיצד זה יתכן שישב האדם וילמד ולא יראה את בעל השמועה עומד כנגדו.

ה"בית אהרן" בפגישתו עם הרי"ף

פעם ביקש חסיד אחד להכנס אל רבינו ה"בית אהרן" זיע"א, אך ראה שרבינו עוסק בלימודו ולא רצה להפריע לו. המתין על מפתן החדר, וכשראה שרבינו קם להוציא איזה ספר מן הארון, חשב שמצא לו שעת הכושר לשטוח בפני רבינו את בקשתו. כשניגש אל רבינו, אמר לו רבינו: האט'ס רחמנות אויף מיר, לאזט מיר זיך זעהן מיט'ן הייליגן אלפס. מיר האבין זיך שוין לאנג נישט גיזעהן מיט אים (רחם עלי! תן לי להפגש עם הרי"ף הקדוש, זה זמן רב שלא נפגשנו).

והנה בהקשר לדברי הרבי ר' אלימלך בשם רבו זיע"א, שתמה על מי שאינו רואה את בעל השמועה כנגד עיניו, יש להביא מה שראיתי כתוב בספר אחד על הרבי ר' אלימלך זיע"א: כ"ק זקני הרה"ק רבי אלימלך זיע"א, היה מרטיב בדמעותיו את הגמרא שלו, עד שהיה נגלה לעיניו התנא או האמורא בשעת לימודו. ומביא שם, שאחת מהגמרות הללו הגיע לידי הגה"ק משינאווא זיע"א, אשר זכה לראות בעיניו את סימני הדמעות על הדפים.

גלגולה של גמורת הרבי ר' אלימלך

והלום שמעתי מידינו הרה"ח ר' נחום עקיבא בריזל הי"ו מעשה נפלא

צדיקים, כי בלא התקשרות צדיקים, אין אדם יכול לעשות כלום".

ובהילולת אביו הרה"ק רבי אשר מסטאלין זיע"א אמר: "מ'קען גאר נישט דער לאנגען קיין גאט זאך אן צדיקים (אי-אפשר להשיג דבר אלוקים בלי צדיקים). מ'זאל גאר נישט מיינען אז מ'קען עפעס טאן א זאך וואס צו גאט געהערט וואס ס'האט א שייכות צו דער אויבערשטער אן א צדיק (בל נחשוב שאפשר לעשות איזה דבר שיש לו שייכות להשי"ת בלי צדיק), והסביר: א היכי תמצא, ווי אזוי קען א גראבער גוף, א גשמיות, זיין א מחותן מיט א געטליכע זאך. נאר מיט צדיקים, דורך די צורה פון א צדיק, דורך דעם דיבור פון א צדיק, קען מען זיך מתקשר זיין מיט א דבר ה' (איך יתכן שגוף חומרי יהיה מחותן עם דבר אלוקי. רק עם צדיקים, באמצעות צורת הצדיק, באמצעות דיבורו של צדיק, אפשר להתקשר עם דבר ה')."

התדבקות לאור התורה על-ידי התקשרות לצדיק

ומעתה נבין מדוע נחוץ כל-כך לראות בעת הלימוד את בעל השמועה עומד כנגדו, כי הנה כל דברי התנאים והאמוראים שאנו רואים בעיינינו עיני הבשר, הם רק לבושה של תורה, כמו שמבואר בזוהר הקדוש (פרשת בהעלותך) וכפי שהורחב על כך הדיבור בימים האחרונים. והיינו כי באמת כל דיבורי התנאים והאמוראים כבר ניתנו למשה מסיני, אלא שמשה רבינו השיג רק את האור שלהם, ובאו אלו אשר היו בעצמם אישי קודש ויכלו להחיות מתים (כפי שכתוב בספר בית אהרן שיש לו בקבלה על כל תנא ואמורא המוזכר

ואמר: עשיתי זאת בלית ברירה, ומשום שכל-כך היה רצוני להשיג גמרא זו, ולא ראיתי אופן אחר לשכנע את בעל האכסניה לתתה לי.

אחר כך הסביר מדוע חשק כל-כך להשיגה, וכך אמר: הרבי ר' אלימלך הלא אמר שבשעה שהאדם יושב והוגה בדברי התנאים והאמוראים, הוא רואה אותם בחוש יושבים כנגדו. ואם כך אמר, סימן הוא שהיה במדרגה זו והיה רואה את התנאים והאמוראים יושבים כנגדו ממש בשעת לימודו, והלא אני לא הגעתי עדיין למדרגה זו, והיתה תקוותי שכאשר אלמד בגמרא זו שהתנאים והאמוראים היו באים אליה כשלמדו בה, אזכה אף אני שיבואו אלי בשעת לימודי.

כך סיפר הרה"ק רבי אברהם מתתיהו משטעפינעשט זיע"א על אביו הרה"ק רבי מנחם נחום משטעפינעשט זיע"א, שהתבטא פעם: יכול הייתי להספיק ללמוד הרבה יותר משהספקתי, אבל השקעתי זמן רב כל פעם הן לקבל את פני התנא בתחילת הלימוד והן להפרד ממנו בגמר הלימוד.

אין התקרבות לקדושה בלי הצדיק

והנה להבין מה העבודה הזאת לנו ומדוע היא כל-כך נחוצה, עד שכדאי לוותר על דפי גמרא בעבורה, יש להביא יסוד גדול המובא בספרי הצדיקים והוזכר כמה וכמה פעמים בספר הקדוש "בית אהרן". היסוד הוא שבלי כוח הצדיקים, אין האדם יכול להשיג שום קדושה, ואינו יכול להתקרב להשי"ת כלל.

וזה לשון הספה"ק 'בית אהרן' (פרשת פנחס): "הכל על-ידי התקשרות

כשעוצר אחר כל פעם ושוקע בשרעפי קודש. לפתע התנער הצדיק וקרא: "יש כאן ילוד אשה!" ומיד קם ממקומו והחל להתקרב אל הדלת. מיד הרים הבחור את ידיו ורגליו וברח כל עוד נפשו בו.

בבוקר כשבא לשמש את הצדיק, הוכיחו הצדיק: איך אזרת לך אומץ לבוא ולהסתכל? הלא כשאני מזכיר את שמות התנאים והאמוראים מיד הם מתגלים בפניי, וכשאתה הסתכלת בעד חור המנעול מנעת ממני את התגלותם כי אינם יכולים להתגלות כשיש עוד אחד שאינו ראוי לזה.

תורה לשמה על-ידי ראיית התנא

כמו-כן ראיתי בספר "חמדה גנוזה" שכתב: אומרים בשם צדיקים – תורה לשמה היינו שרואה את התנא בשעת לימודו. והנה במושכל ראשון אין לכך הבנה, כי לכאורה לימוד תורה לשמה הכוונה ללמוד בלי פניות בלתי לה' לבדו, אך מה בין ראיית פני התנא ללימוד לשמה?

אכן לפי האמור הוא הפלא ופלא, כי באמת לא יתכן שתהיה לו לאדם שייכות לאור התורה שהוא אלוקות ממש, שהרי אש אוכלה הוא, וכפי שאמרו חז"ל (ספרי פרשת עקב) על הפסוק "ולדבקה בו": וכי היאך איפשר לו לאדם לעלות למרום ולידבק באש, והלא כבר נאמר כי ה' אלוקיך אש אוכלה הוא, אלא הדבק בחכמים ובתלמידיהם. ועל כן זקוק האדם לקשר את עצמו לבעל השמועה ורק באמצעותם יוכל להגיע אל האלוקות, ונמצא שפיר שמי שזוכה ורואה את התנא בשעת לימודו, זוכה ללמוד תורה לשמה, שהרי הוא מתדבק בזה לאור התורה שמאחורי הלבוש החיצוני.

בגמרא שהיה יכול להחיות מתים, כמו שאמר אנטונינוס על תלמידי רבינו הקדוש, והלבישו אותו בלבושים באופן שגם הילד הקטן יוכל להיאחז בהם על-ידי לימוד אותיותיהם ותיבותיהם בפירושם הפשוט, שהם בעצם רק לבושים.

ואולם היות שכל תכלית הלימוד הוא להגיע אל אור התורה הטמון מאחורי הלבוש, על כן אנו צריכים להתקשר באותם תנאים ואמוראים בעלי השמועה שהשיגו את האור הגדול של התורה והלבישו אותו בלבוש מלכות, כי ככל שנוסיף להתקשר בהם כך נוסיף לבוא אל השורש שהוא האור הגדול.

אפילו מאה פעמים

העבודה היא לחזור בתשובה קודם הלימוד, להתפלל, וכן היו כמה מן הצדיקים נוהגים לחזור על שם התנא עד שהרגישו אותו עומד כנגדם. כך מסופר על מרן ה'חתם סופר' זיע"א שפעם ראה אותו אחד חוזר על התיבות "אמר אביי" פעמים הרבה, ושאל אותו לפשר הדבר. אמר לו ה'חתם סופר' שהוא חוזר עליהם עד שהוא מרגיש שאביי עומד לפניו.

הרה"ק רבי משולם פייש מטאהש זיע"א סיפר כפי ששמע איש מפי איש: פעם שהה הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמאנא זיע"א בעיר פרנקפורט לתקופת זמן. היה שם גם אחד מגדולי הרבנים והוא עדיין בימי בחרותו, וקיבל על עצמו לשמש את הצדיק. באחד הלילות ניגש לדלת חדרו של הצדיק והביט בעד חור המנעול כדי להתבונן בעבודת קדשו, והנה ראה את הצדיק חוזר כמה וכמה פעמים על התיבות "אמר רבא"

המצורע... כי 'מצורע' הוא 'מוציא רע',
ופירושו הוא כך, זאת תהיה תורת המצורע,
היינו תורת האדם ולימודו תמיד להוציא
הרע מאתו ולהתלמד מן הלימוד היאך
להוציא הרע מאתו. וזהו גם-כן הניסיון – אם
אחר לימודו לא נתרחק מתאוות רעות ר"ל
ולא הוציא הרע מאתו, ידע שלימודו לא
נחשב לכולום, כי לא למד מהלימוד כלום.
אבל אם אחר הלימוד הוציא הרע מאתו
ונתרחק מתאוות רעות אשר היה מורגל בהם
עד כה, ונתרחב לבו לעבודת השם יתברך
בשמחה, אז בוודאי לימודו לימוד נכון.

לפעמים כשלומדים דברים אלו
בספה"ק בית אהרן, שמים על לב רק אותן
מילים היורדות לחדרי בטן, אבל באמת יש
בדבריו אלו חזוק גדול מאוד, כי מהם ילמד
כל מי שמרגיש שהשיג איזה שיפור לאחר
לימודו ושנתרחב לבו לעבודת השי"ת
בשמחה, שלימודו לימוד נכון.

או הודע אליו חטאתו אשר חטא

ובאמת יסוד זה כבר נמצא שרשון
בזוהר הקדוש (פרשת ויקרא), וזה לשון
הזוהר הקדוש: רַבִּי יְהוֹדָה פֶּתַח וַאֲמַר, או
הוֹדַע אֵלָיו חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא. הוֹדַע אֵלָיו,
מִסְטָרָא דְמָאן, או יָדַע חֲטָאתוֹ מִבְּעֵי לֵיה,
מֵהוּ הוֹדַע אֵלָיו. אֶלָּא קב"ה פֶּקִיד לְכַנְסַת
יִשְׂרָאֵל, לְאוֹדַעָא לֵיה לְבַר נֶשׁ, הֵהוּא חוֹבָא
דְּהוּא חָב, וּבְמָה מוֹדַע לֵיה, בְּדִינְהָא... הוֹדַע
אֵלָיו, כְּמָאן דְּפֶקִיד לְאַחְרָא.

ותרגומו: רבי יהודה פתח ואמר,
הפסוק אומר 'או הודע אליו חטאתו אשר
חטא', ויש לשאול: הודע אליו מצד מי? מי
הודיעו? או ידע חטאתו היה צריך לומר,
ומהו הודע אליו? ומשיב, אלא הקדוש ברוך

הצדיק מעורר רחמים על הלומד בספרו

הרה"ק הרי"צ מליובאוויטש זיע"א
כתב באגרת לשון נפלא: כשהאדם לומר
תורה ובפרט כשלומד ברבים, בא מלאך
אחד ממחנהו של מלאך מיכאל להיכלו של
מחבר הספר ומבשר לו בשורה טובה:
"פלוני בן פלוני לומד בספרך", והצדיק
מעורר רחמים על הלומד ועל בני ביתו.

ודומה לזה כבר נמצא כתוב בספר
חסידיים (תקנ"ט) בזה הלשון: כל צדיק
שמפרש דברי צדיק אחר, כגון אמורא
שמפרש דברי תנא או דברי אמורא שהיה
לפניו, כשמת יוצא התנא כנגדו לקבלו בסבר
פנים יפות וללכת עמו ולבקש מן המלאכים
להקל עליו ולהעמידו לפני הקדוש ברוך הוא
לדבר עליו טובות.

נמצא שזכייה גדולה היא עבורנו
להגות בספרי הצדיקים ולפרש את דבריהם,
כי על ידי כן יעוררו עלינו רחמים כעת
ולאחר זמן כאשר נעבור לעולם האמת.

ואולם עלינו להוציא מכל זה לדין
להלכה למעשה, שהגם שאין אנו במדרגה זו
לראות את התנאים ואת האמוראים בעינינו,
מכל מקום אנו יכולים לצייר בדעתנו שהוא
נמצא כנגדינו, ודבר זה יוסיף בנו יראה בעת
הלימוד. ומלבד מה שנוצייר זאת בדעתנו,
נעשה את עצמנו כמתחננים בפני בעל
השמועה שיקשר אותנו בפירושה הפנימי
של השמועה שהיא אלוקות ממש.

זאת תורת המוציא רע

עוד יסוד גדול לימדנו רבינו ה"בית
אהרן" זיע"א והנה הוא חרוט על הספר
ובדיו (פרשת מצורע): זאת תהיה תורת

למדנו מדברי הזוהר הקדוש שמי שרוצה שלא יזכירוהו לחזור בתשובה על-ידי דינים ויסורים, יקום בלילה ללמוד תורה ויחזור בתשובה קודם לכן, ואז יבין ממילא על-ידי התורה עצמה מה עליו לתקן ויצא הרע מאתו.

חיות והתעוררות מקריאת הפרשה שמו"ת

לסיום נביא עוד דיבור שיצא מפה קדוש ה"בית אהרן" זיע"א השייך לענין זה (בית אהרן ר"ח ניסן), וכה אמר: אין זה חידוש להתעורר מזה ששומעין דבר חדש, אבל העיקר להתעורר מכל דבר לימוד, כי מי שיש לו נקודה פנימית יכול ליקח התרוממות וחיות מכל דבר לימוד ואמירה בכל ענין לימוד. ואמר: כשאדם קורא הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום, יכול ליקח מזה חיות וכל מה שצריך.

היינו כפי האמור, כי בכל אות מאותיות התורה טמון אור התורה, וכשילמד האדם באופן הראוי ומתוך הבנה שהאותיות הנגלות לעיניו הן רק לבושה של תורה, יתקשר ממילא לאותו אור ויקח ממנו חיות וכל מה שצריך. ואכן מסיבה זו היו הצדיקים מורים לאלו שעמדו בפני חוסר בהירות באיזה ענין מסויים, שישבו ללמוד תורה לשמה ועם הזמן יקבלו תשובה ברורה לשאלתם...

זכות הצדיק ותורתו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

הוא פקד לכנסת ישראל שתודיע לאדם את החטא שהוא חטא, ובמה מודיעה לו? עם הדינים שלה... הודע אליו, פירושו כמי שמצוה לאחר שיודיעו.

וממשיך שם: דְּתִגְיִן בְּשַׁעֲתָא דְּבַר נֶשֶׁב קָמִי קב"ה, וְלֹא אֶשְׁבַּח בְּחַטָּאֵיהָ לְאַהֲדָרָא בְּתִיבְתָא קָמִי מְאֲרִיה, וְאֶשְׁדִּי לִיה בְּתַר כְּתָפִיה, וְנִשְׁמַתִּיה מִמָּשׁ סִלְקַת וְאֶסְהִידַת קָמִי קב"ה. פְּדִין, פְּקִיד מְלִכָא לְכִנְסַת יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר או הוֹדַע אֱלִיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חַטָּא, אוֹשִׁיט דִּינָא עָלֶיהָ, וְאוֹדַע לִיה חוֹבִיָּה...

פירוש: כי למדנו, בשעה שאדם חטא לפני הקדוש ברוך הוא ואינו משגיח בחטאו לחזור בתשובה לפני הקדוש ברוך הוא, ומשליכו מאחורי כתפיו, נשמתו ממש עולה ומעידה לפני הקדוש ברוך הוא. אז מצוה המלך לכנסת ישראל, ואמר, או הודע אליו חטאתו אשר חטא, דהיינו הושיטי לו דינים, והודיעי לו חטאתו...

ואחרי כל זאת מוסיף בזוהר הקדוש, שישנה גם דרך אחרת טובה ממנה להזכיר לאדם שיחזור בתשובה, וזה לשון הזוהר: וימאן דקארים בליליא למלצי באורייתא, אורייתא קא מודעא ליה חובייה, ולא באורח דינא אלא כאימא דאודעא לברה, במלה רכיף, והוא לא אנשי ליה, ותב בתיבתא קמי קמרייה.

פירוש: ומי שקם בלילה לעסוק בתורה, התורה מודיעה לו חטאו, ולא בדרך דין ויסורין, אלא כאם המודיעה לבנה במילות רכות, והוא אינו שוכח, ושב בתשובה לפני אדונו.

נודב על-ידי ידידנו הרה"ח ר' ניסן זינגער הי"ו
לישועה ברכה והצלחה בכל העניינים

נודב בעילום שם
לכבוד ולזכר הרה"ק רבי ישכר בער ב"ר יצחק מראדישיץ זיע"א
להצלחה בעסקא

יום רביעי פרשת שלח (בהעלותך בחו"ל) – י"ח סיון ה'תש"פ סגולתה של מצות ציצית להפוך שמיעה לראיה

הראויה למגורים. ובאמת היו צריכים לתרץ לעצמם שעניינם מטעות אותם, כי אחרי שאמר להם הקב"ה שיכנסו לארץ חמדה טובה ורחבה ושיעלו שם על במתי ההצלחה הן ברוחניות והן בגשמיות, לא יתכן שמה שרואים בעיניהם הוא האמת. ובכן, אילו היו המרגלים לובשים ציצית, היו נזכרים על ידי ראיית הציצית שלא לתור אחרי לבכם ואחרי עיניהם...

נמצא שהציצית היא תיקון לחטא המרגלים, והוא נוגע לכל אחד מאתנו. כל אימת שהאדם רואה דבר מה שהוא סתירה לאמונתו, יסתכל בציציותיו ויזכר שמה עיניו רואות הוא שקר והאמת כתובה בתורה.

וראיתם אותו וזכרתם

והנה ה'אור החיים' הקדוש כתב פירוש נפלא על הפסוק "ולא תתורו אחרי לבבכם", שיש בו כדי להשלים יסודו של ה'חידושי הרי"ם', וזה לשונו: פירוש, לצד שהנגלה הוא דבר שהעין חפצה וחושקת בו

פרשה זו נעוצה סופה בתחילתה

הנה פרשת שלח מתחילה בפרשת המרגלים ומסתיימת בפרשת ציצית. כתב על כך ה'חידושי הרי"ם' ב"ספר הזכות"⁴, ששתי אלה שייכות זו לזו, כך שפרשת שלח נעוצה סופה בתחילתה.

ואלו דבריו: הציצית נועדה להזכיר לנו שלא נתור אחרי לבבינו ואחרי עינינו. האדם מתהלך לו בעולם ורואה בעיניו מה שרואה באופן גשמי ונמוך, עד שלבו מתחיל לספר לו שיוכל לקבל ממנו תענוג. לכן ציוה אותו הקב"ה ללבוש ציצית, מפני שסגולת הציצית להזכיר לאדם את האמת, ועל ידי כך ינצל מללכת אחרי השקר הנראה לעין – וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם, ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם.

המרגלים בהגיעם לארץ ישראל, מצאו שם אנשים ענקים ופירות גדולים – דברים מתמיהים שכמותם לא ראו מעודם. ובראותם זאת, אמר להם לבם שאיננה ארץ

⁴ ספר זה כתב בעצם כתי"ק וזה לשון קדשו בדף השער: בעוה"ת ספר הזכות שעל פי רוב הוא לימוד זכות, וגם שיהי' לי לזכות לפני השי"ת שאזכה לשוב בתשובה שלימה בתוך בני", וממילא יתעורר תשובה בלב כל הנלווים הרהורי תשובה כראוי, שיתקיים כל כנסי' שהוא לשם שמים סופה להתקיים.

הוא אשר ראינו בדברי ה'חידושי הרי"ם', אלמלא דבריו ואלמלא דברי ה'אור החיים' הקדוש, היינו סבורים שמצוות הציצית באה לסייע לאדם רק שלא ילך אחר הראיות האסורות. והנה גילו לנו הצדיקים שהוא נכון כלפי כל הראיות שיש בהן סתירה עם אמיתות התורה. המרגלים עמדו בפני סתירה מוחלטת, מצד אחד הקב"ה אמר להם שהיא ארץ זבת חלב ודבש ומצד שני ראו דבר שונה בתכלית. מצות ציצית היא הישוב לסתירה זו. אם האדם מקיים את מצות הציצית באופן הראוי, הרי היא גורמת לו לזכור את מצוות ה'.

מה בין שמיעה לראיה?

אכן כאן אנו באים אל השאלה המתבקשת: איך תגרום הציצית להפוך את מצוות ה' משמיעה לראיה? ובאופן אחר: מדוע אנשים רבים אינם נמנעים מלעשות מעשים כנגד רצון ה' אע"פ שהם לבושים בציצית?

והתשובה היא, שכמו בכל המצוות, גם מצות ציצית, אם מקיימים אותה כמצות אנשים מלומדה בלבד, הגם שהיא שומרת על האדם לפי ערך, איננה נעשית כמעין הנובע, ורק אם מרבים לחפור בה כמו שחופרים באר, אזי מימיה עולים ומשקים את נפש האדם.

ובכן, משנצטוונו במצות הציצית,

(כך אנו רואים במציאות, שחושי האדם כובשים אותו כליל וגורמים אצלו התפעלות גדולים. ואפילו חוש הריח, אם ירגיש למשל האדם ריח של מאפים טריים יתפעל וישכח באותה עת מכל חובותיו, וכל שכן שחוש הראיה כובשת את האדם⁵). ומצות המלך היא ציווי עשות היפך הרצון הטבעי ושנא הערב המורגש (כלומר, להמנע מלעשות את מה שענינו רואות ולבו חושק), ומן הנמנע שיעמוד בדבר, אלא בהערת סימן עבודתו (כלומר, על-ידי שיראה בכל עת הסימן שהוא עבד המלך⁶), הוא יכופהו להפך אשר עינו ולבו שם יחפוך (זה מה שיעזור לו לעשות ההיפך ממה שענינו ולבו חושקים).

מבואר מדברי ה'אור החיים' הקדוש, שהקב"ה נתן לנו בכוונה תחילה דבר גשמי (פיזי) שנביט בו בכל עת וניזכר על ידו שאנו בני מלך, כי אם תהיה לנו רק הידיעה בלב, נתקשה מאוד ללכת אחרי הידיעה כנגד מה שנראה לנו בעין.

הלא כך אמרו חז"ל "לא תהא שמיעה גדולה מראיה", ולכן אם יהיו כל המצוות מסורות בידנו רק על-ידי שמיעה, לא נוכל לעמוד כנגד השקר הנראה לעינינו כיון שהראיה משפיעה על האדם יותר מן השמיעה. לפיכך נתן לנו הקב"ה את מצות הציצית, שבה תלויות כל תרי"ג המצוות, ובכך הפך את כולן משמיעה לראיה.

⁵ כך סיפר לי יהודי, שבעבר לא היה מסוגל להתחבר לדברי תורתו של משפיע פלוני (כאן נקב בשמו של אחד המשפיעים הדגולים בדורנו), עד שנסע פעם לשבות אצלו, וכיון שראה את עבודתו, התחבר אליו, ומאז ואילך הוא מאזין לדברי תורתו ומקבל ממנו תועלת גדולה בעבודת ה'.

⁶ וכמו שהביא שם ב'אור החיים' הקדוש מדברי התוספות, שחז"ל מדמים הציצית לחותם של עבד, כי הציצית באה להזכיר לבני ישראל שהם עבדים למלך, וכשיביטו בסימן עבודתם יתנו לב שאינם בני חורין לעשות כחפצם במאכלם במלבושם בדיבורם ובכל מעשיהם...

לחסוך את החמשת אלפים דולר, תפסיד הרבה יותר, הן בממון והן בנפש, והרי לא תוכל לראות אותו בבית הכנסת ותצטרך להחבא ממנו בלכתך ברחוב. כדאי לך שתתן לו את החמשת אלפים דולר, ואחרי יום או שבוע תשכח מזה...

ההבדל בין הידיד הראשון לידיד השני הוא, שהראשון דיבר אל ראובן באופן של שמיעה ולכן לא הועילו דבריו, כי ראיית עיניו שבשביל השלום יצטרך להפרד עכשיו מחמשת אלפים דולר, גוברת על השמיעה. השני לעומתו דיבר אליו באופן של ראייה, אתה מחפש תענוג? ! אם תוותר תוכל לקבל יותר תענוג! אתה מחפש כסף? ! אם תוותר תרוויח יותר כסף! ובשל כל גדולים הסיכויים בהרבה שדבריו ישפיעו על ראובן להימנע מן המחלוקת.

עבודת האדם להביא את עצמו לידי ראייה

אמור מעתה: עבודת האדם היא להשריש בקרבו במחשבה דיבור ומעשה ובכל מיני האופנים שבעולם, שמה שענינו מספרות לו אינו אמת. עליו להחזיר בלבו ההכרה שהללו לא יביאו לו תענוג אמיתי, ורק האמת הכתובה בתורה תביא לו תענוג אמיתי.

ולמשל בענין המרגלים (הגם שיש פירושים עמוקים בענין חטא המרגלים, מכל מקום אנו דנים לפי מה שאנו צריכים להוציא לענין עבודתנו על-פי מה שהתורה מספרת לנו), כשראו מה שראו היו צריכים לעצום את עיניהם ולהזכיר לעצמם שעיניהם רואות שקר, ושאם ילכו אחר מראית עיניהם יאבדו את כל הטובה המובטחת להם וירדו לטמיון.

נצטוונו להרגיל את עצמנו לראות את האמת בעינינו ולא להשאיר אותה בידיעה שבאה מתוך שמיעה, וזו היא העבודה המוטלת עלינו.

נבאר בדרך משל: ראובן יש לו סכסוך עם שכנו. בא אליו ידידו הטוב ואומר לו: "כדאי לך שתתפשר עם שכנך ותתן לו חמשת אלפים דולר, כי כך מלאים מאמרי חז"ל בחומר האיסור לגרום פירוד לבבות". עונה לו ראובן: "מאמרי חז"ל טובים לבעלי המדרגה או לבעלי ההון; היות שאינני לא זה ולא זה, לכן אלך לי לבית הדין ויקוב הדין את ההר". ידידו הטוב מזדעק: "הלא חז"ל אמרו שלא חרבה ירושלים אלא מפני שהעמידו דבריהם על דין תורה, והיינו מפני שאמרו יקוב הדין את ההר ולא הלכו לפנים משורת הדין!"...

שוב עונה לו ראובן: מה לעשות ואין לי חמשת אלפים דולר ליתן לו (אמנם רק אתמול עשה ראובן בר מצוה לבנו בחמש עשרה אלף דולר, אבל לשכנו אין לו...). אני מאמין במה שאתה אומר לי, אבל מה שאתה מציע לי כעת הוא, להיפרד מחמשת אלפים דולר שבביל השלום; לזה אינני מסוגל...

בא ידיד אחר שזקנו הבוהק ניכר היטב ואומר לראובן: ראה נא חברי הטוב, לא כדאי לך ללכת עם שכנך עד הסוף, עדיף לך להתפשר אתו. הנך רואה את זקני הלבן?! חציו הימני הלבין בגלל המריבה שניהלתי עם פלוני, חציו השמאלי הלבין בגלל המריבה שניהלתי עם פלוני, והשערות הבודדות שנותרו שחורות בתוך, הוא בגלל שכבר למדתי לקח ונזהרתי שלא להישאב למחלוקת עם פלוני שכמעט נשאבתי בה. אני מבטיח לך שאם תריב עם שכנך כדי

וכל אימת שהלך עם התורה עלה והצליח. ד.
**לומר פרשת ציצית בכוונה ולהסתכל
 בציציות כי בוודאי יש בהם גם ענין סגולי
 להגביר את הכוח בראיית האמת.**

ואהבת את ה' אלוקיך

ואכן מסיבה זו באה פרשת הציצית רק
 לאחר קריאת שמע. בתחילה אומר האדם
 "ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל
 נפשך ובכל מאודך", דהיינו אפילו
 כשיצטרך ליתן חמשת אלפים דולר לשכנו.
 אומר אז האדם לעצמו: הלואי, הלואי יהיה
 לי הכוח לעשות זאת, אך כרגע אינני מרגיש
 עדיין מסוגל לזה. אז הוא עובר לפרשה
 השניה של קריאת שמע, שם הוא קורא כי אם
 ילך בדרך התורה ויוותר לחביריו, הקב"ה יתן
 לו כל הטובה שבעולם. הוא כבר שומע, אבל
 עדיין אינו רואה; עדיין הוא רואה רק את
 כיסו ואת בטנו. וכשעובר לפרשת ציצית, אזי
 הוא מתחיל לראות שכך הוא האמת. פרשת
 הציצית היא עצה להרגיש בחוש את מה
 שכתוב ב"והיה אם שמוע" ומזה לבוא
 ולקיים את מה שכתוב ב"ואהבת את ה'
 אלוקיך".

דע את אויבך

גם כשיש לו לאדם נסיון בשמירת
 עיניים הוא כך. היצר הרע דומה לאדם שבא
 להציע לך השקעה חלולה בהבטיחו לך
 פתום ורעמסס, ואז כשאתה מעביר לו את כל
 כספך, הוא נעלם מן האופק מבלי להותיר
 עקבות. היצר הרע משכנע אותך שאם
 תסתכל על דא ועל הא ותלך אחריו, תרוויח
 עונג רב. שקר וכזב! הרי תמיד דבר זה
 תחילתו מתוק וסופו מר מאוד. היצר הרע

ואת כל זאת היה עליהם לגבות
 בדוגמאות חיות מהעבר הקרוב שלהם ואף
 גם מן ההווה, וכה היו צריכים לומר: הלא
 הקב"ה הוציא אותנו ממצרים באותות
 ובמופתים, ומוריד לנו מן השמים דבר
 יום ביומו, ומכבס את בגדינו ומגהצם בעודם
 עלינו, הרי שהוא דואג לנו על כל צעד ושעל,
 ואם כן כשאמר לנו שיביא אותנו לארץ זבת
 חלב ודבש שהיא טובה מאוד מאוד, בוודאי
 יקיים את הבטחתו, ומה שנראה לעינינו הוא
 שקר גמור ולא בא אלא לנסותינו.

**הקב"ה נתן כוח לאדם לראות את
 העולם בצורתו האמיתית, ולא רק כפי שהוא
 נראה במושכל ראשון, והדבר מוכרח, כי
 אלמלא כן לא היה בא בטרוניא עם בריותיו,
 וכמו שכתב ה'אור החיים' הקדוש שמן
 הנמנע לעמוד כנגד הראיה החושית אלמלא
 הכוח של מצות הציצית, דהיינו הכוח לראות
 את הדברים באמיתותן.**

והאר עינינו בתורתך

הלא אתה רואה שיהושע בן נון וכלב
 בן יפונה, לא נתפסו בעוון המרגלים, וכל כך
 למה? מפני שליווה אותם כוח התפילה, כלב
 נשתטח על קברי אבות, ויהושע משה
 התפלל עליו י-ה יושיעך מעצת מרגלים.
**האדם צריך להתפלל "והאר עינינו בתורתך"
 ואז הקב"ה יפקח את עיניו לראות את
 הדברים באמיתותן וממילא יסתלק ממנו
 הנסיון.**

העבודה היא בכמה אנפין: א.
 להתפלל שהקב"ה יאיר את עיניו. ב. להזכיר
 לעצמו בכל מיני אופנים שהנראה לעין אינו
 האמת. ג. להסתכל על העבר שלו ולראות
 שכל אימת שהלך אחר מראה עיניו נכשל

כן, 'וראה אותו וחי', ראה הרצועה שהכה אותו, והיא גורמת לו להנצל. אף כאן, וראיתם אותו וזכרתם, ועשיתם ודאי. ואם לא, הרי הרצועה, דהיינו התכלת, שזה יגרום לכם שתשובו אל העבודה שלי תמיד, ואז ממילא ועשיתם.

כאילו גהינום פתוחה לו מתחתיו

אולם לכאורה הדבר צריך ביאור, כי התינח בנחש הנחושת, שבוודאי כל הרואה אותו ואת מה שחולל לרשעים, נרעד ונפחד, וממילא נזהר מן החטא, והתינח באב שתלה רצועה על הכותל, שבוודאי הבן מפחד שלא יטעם ממנו ונזהר ממילא שלא למרות את פיו. אבל במצות הציצית, מה יש בה שיוכל לגרום פחד בלב הלוכשים אותה? הלא מצוה נפלאה היא!

אכן לדברי ה'אור החיים' הקדוש וה'חידושי הרי"ם' הדברים נפלאים. ככל שהאדם מוסיף לראות את מציאות התורה כמציאות יותר חזקה מהמציאות הנראית בעולם, כך הולכת וגוברת היראת שמים בלבנו, כי מה שרואה אש לפניו איזו זקוק שיזהירו אותו שלא להכנס לתוכה, שהרי הוא חס על גופו. תינוק קטן שאינו יודע עדיין מהי אש ומה ביכולתה לעשות, צריכים להזהירו שלא יתקרב אל האש ולאיים עליו בעונשים, אבל אדם גדול אין צריך להזהירו; הוא יודע לבד שלאש לא מתקרבים.

כשהאדם רואה בחוש שאם ילך בדרך פלונית, יאבד את כל מה שיש לו, הוא ממילא נזהר שלא לילך לשם. ולמשל, מי שנפל פעם בכעס בעודו עומד בבית המדרש, והיו לו בזיונות גדולים באשר ראה כי אנשים מסתכלים עליו ונדים לו בראשם על שרתח

הוא רמאי, שקרן וגזולן, והרי הנשמע לדבריו, מאבד את כל חיותו, ונעשה כמת מהלך עלי אדמות.

שנן זאת בכל עת, תזכיר לעצמך שוב ושוב כמה נפלאים היו חייך באותן תקופות שהיית נקי מכל וכל, והתפלל ללא הרף שהקב"ה יאיר את עיניך, כך שהדבר לא יהיה אצלך בגדר שמיעה בלבד אלא בגדר ראייה.

מצות ציצית מביאה יראת שמים

וזהו יסוד גדול גם לענין יראת שמים, כי הנה ב'זוהר הקדוש' פרשה זו נאמר שמצות הציצית מביאה יראת שמים לאדם. וזה לשון הזוהר: פְּגוּנָא דְאָ, וְהָיָה כֵּל הַנְּשׂוּף וְרָאָה אֹתוֹ וְחִי, אָמַי. אֶלָּא פֶּד סְלִיק לְעֵינָיו, וְחָמֵי דִּיּוּקְנָא דֵּהָהוּא דְנִשְׂיָף לֵיה, הָנָה דְחִיל, וְצָלִי קָדָם ה', וְהָנָה יָדַע דְאֵיהוּ עוֹנֵשָׂא דְחֵיבֵיבָא. כֵּל זְמַן דְבָרָא חָמֵי רְצוּעָה דְאָבוּי, דְחִיל מְאֹבֵי. אֲשֶׁתְּזִיב מְרְצוּעָה, אֲשֶׁתְּזִיב מִפְּלָא. מֵאֵן גְּרִים לֵיה לְאֲשֶׁתְּזִיבָא. הָהוּא דְחָמֵי כְּעֵינָיו הָהוּא רְצוּעָה, הָהוּא רְצוּעָה גְרִים לֵיה לְאֲשֶׁתְּזִיבָא. וְעַד וְרָאָה אֹתוֹ וְחִי, חָמֵי רְצוּעָה דְאֶלְקֵי לֵיה, וְאֵיהוּ עֵבִיד לֵיה לְאֲשֶׁתְּזִיבָא. אוּף הָכָא וְרָאִיתֶם אוֹתוֹ וְזָכַרְתֶּם, וְעִשִׂיתֶם וְדָאֵי. וְאֵי לָאו, הָא רְצוּעָה, דֵּהָאֵי יִגְרוּם לְכוּן, לְמַהוּי תְּבִין לְפוֹלְחָנָא דִּילֵי תְדִיר, וְכַדִּין וְעִשִׂיתֶם.

ותרגומו: התורה אמרה - והיה כל הנשוך וראה אותו וחי, למה? אלא, כשמעלה לפני עיניו ורואה הצורה של אותו שנשכו, היה מפחד ומתפלל לפני ה', והיה יודע שזה היא עונש לרשעים. כל זמן שהבן רואה הרצועה של אביו, הוא מפחד מאביו, ניצל מן הרצועה ניצל מכל. מי גרם לו להנצל? הוא מה שראה בעיניו אותה רצועה. נמצא שאותה הרצועה גרמה לו להנצל. ועל

טוב טעם ודעת למדני

הרי כך פירש בספר הקדוש "בית אהרן" (בחוקתי) הפסוק "טוב טעם ודעת למדני כי במצוותיך האמנתי": דוד המלך ע"ה ביקש: תן לי להרגיש את הטעם במצוותיך, שהרי קיימתי אותן קודם שהרגשתי בהן טעם מתוך אמונה. כך הוא בכל המצוות ובכל העשיות הטובות. יש לך אדם שאינו מרגיש למה צריך לומר קטורת וקרבנות בציבור, אך הוא בא אע"פ שאינו מרגיש ואינו מבין ואומר אותן בציבור מעוטר בטלית ותפילין. הקב"ה יתן לו כשכר להרגיש בחוש מה הקטורת והקרבנות בציבור מחוללים בנפשו. הקב"ה מהפך את כל ענייני השמיעה לראיה בתורת שכר למי שקיים את מצוותיו בהיותן אצלו בתורת שמיעה. זהו השורש והיסוד של מצות ציצית וזה מביא יראת שמים לאדם.

מזעם כאיש שפל, כשיבוא שוב לידי נסיון, ירגיש שהוא עומד בפני פתחה של גהינום, ואז כשיעשה כל טצדקי שלא ליפול בנסיונו ויתפלל על כך, לא יעשה כן מתוך אמונה, אלא מתוך ראייה ברורה.

וכך הוא לענין כל שאר העבירות. **כשהאדם זוכה לראות עד כמה העבירות מחריבים לו את חייו, הוא ממילא מקבל יראת שמים שלא לעבור עליהן.** ואכן הקב"ה נותן זאת במתנה למי שמתפלל לפניו, וכן למי שנמנע מלעבור עבירה עוד קודם שהרגיש שהיא הורסת לו את חייו, וכגון מי שעמד בפני נסיון של נטילת ריבית או להושיט ידו לרכוש שאינו שלו, והתאפק מתוך ידיעה שהקב"ה אסר זאת, אזי הקב"ה יתן לו במתנה שבפעם הבאה ירגיש בחוש – איך אפשר לגעת בממון שאינו שלי?

מדור שבת קודש – צפרא דשבתא ברוך א-ל עליון חלק ג'

בוראם במחשבות של מסירות נפש.

שבות ממחשבת עבודה

במכילתא (פרשת יתרו) על הדיבור "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת לה' אלוקיך", כתוב לאמר: "שבות ממחשבת עבודה". והנה רגילים אנו לפרש שהכוונה למחשבות של משא ומתן או לדאגות של פרנסה, אשר הגם שמעיקר הדין הם מותרים, כמו שיסד הפייטן "הרהורים מותרים", מכל מקום מצוה להימנע מהן כמבואר בטושו"ע (סוף סימן שו).

אולם הגה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א (פרי צדיק, תולדות) כתב שכוונת המכילתא הרבה יותר, כי הנה בזהר הקדוש (ויקהל רה, ב) איתא: "האי יומא יומא דנשמתיך איהו ולא יומא דגופא", רוצה לומר יום השבת קודש הוא יום שבו צריך להטפל רק לצרכי הנשמה ולא לצרכי הגוף, כי יום זה אינו שייך לגוף אלא לנשמה.

אין לו עסק בגופניות כלל

וכתב רבי צדוק בלשונו: "וממילא אין לו לאדם שום עסק במלאכות גופניות, כמו הנפטר מהעולם שכל מלאכתו גמרה לגמרי, ולא שייך לומר שלא השלים הכל, כי הלא לא יכול לעשות יותר, וכל מה שהיה לו לעשות, עשה. וכן בשבת צריך לראות עצמו כאילו הוא בעולם הנשמות ומופשט מהגוף

כמנחה על מחבת

השומר שבת הֵפֵן עִם הַפֶּתַח, לְאֶ-ל יִרְצוּ

קְמִנְחָה עַל מַחְבַּת.

הכוונה הפשוטה בדיבור זה היא, שהשומר שבת מתרצה לפני השי"ת כפי שמתרצה לפניו המביא קרבן על המזבח. והיינו כי המביא קרבן על החטא, בין אם מביא חטאת על חטא שיש בו מעשה, ובין אם מביא עולה על חטא שאין בו מעשה, הרי הוא מבין שמן הדין היה צריך להקריב את עצמו, אלא שבחמלת ה' עליו, התיר לו להקריב את בהמתו תחתיו. ונמצא שבעצם הקרבת הקרבן, הוא מוסר את נפשו להשי"ת, וכיון שהוא חוזר בתשובה ואף מוסר את נפשו להשי"ת, הרי הוא מתרצה לבוראו ועוונותיו מתכפרים. ואפילו המביא קרבן שאינו בא על חטא, אלא להודות להשי"ת כגון תודה ושלמים, הלא הוא כאומר: "יודע אני שלרוב החסדים שהקב"ה עושה עמי, אני חב לו את חיי, ועל כן אפריש לכל הפחות מכספי כדי להקריב לו קרבן". ונמצא אף זה מוסר את נפשו לבוראו.

גילה לנו הפייטן בלשונו, שכמו כן מוטלת העבודה על האדם מדי שבת בשבתו למסור את נפשו, וכשיעשה כן, ממילא יתרצה לפני השי"ת כאילו הקריב לפניו קרבן. הלא כך אתה רואה שהשבת מחייבת להביא קרבנות ציבור הנקראים מוספין, הרי שבשבת מוטל על כלל ישראל לעבוד את

הנשמות, ולא לשמא ימות. ואז תהיה התשובה בשלימות, שלא יהיה קשור כלל בעניני הגוף ועניני עולם הזה כאמור.

מבואר בדברי רבי צדוק הכהן זיע"א, שעבודה זו הגם שהאדם מצווה עליה תמיד לקיימה, ביותר מצווה הוא לקיימה בשבת קודש, כי שבת קודש הוא יומא דנשמתא כמבואר בדברי הוזהר. ומבאר שזו היא כוונת המכילתא באמרה "שבות ממחשבת מלאכה", שיחשוב כאילו הוא מופשט מגופו וכל עניני המלאכה אינם נוגעים אליו.

ונקדשתי בתוך בני ישראל

הנה בפסוק "ונקדשתי בתוך בני ישראל" (אמור כב, לב) נצטוונו למסור את נפשינו למען קדושת השם, והורו לנו הצדיקים לקיים מצוה זו לא רק כשגוי מנסה להכריח אותנו לדבר עבירה ומאיימים עלינו בהריגה, אלא גם בימים כתיקונם, וכגון בעת קריאת שמע ובתחילת שמו"ע, ואף גם כשאין לנו במה לעסוק או כששוכבים במיטה, כדאיתא ב'צעטיל קטן' להרה"ק הרבי ר' אלימלך זיע"א, שנדמה אז כאילו אש גדול ונורא בוער לפנינו עד לב השמים, ובשביל קדושת השם יתברך נשבור את טבע שלנו ומפילים את עצמנו להאש על קידוש השי"ת.

למדנו כעת מדברי רבי צדוק הכהן, שעבודה זו של מסירות נפש מיוחדת ליום השבת, כי היא תסייע לנו להפשיט את עצמנו מן הגוף. ואם בימות החול רגע לאחר שנמסור את נפשינו לה' במחשבתנו נשוב למלאכתנו הגופנית, בשבת קודש נישאר כך מופשטים מגופנו ולא נעסוק כלל בעניני הגוף.

לגמרי, ואין לו עסק בגופניות כלל, ושפיר הוא כאילו כל מלאכתו עשויה".

ומוסיף שם שלא נחשוב שאין האדם יכול לדמות עצמו בעודו בחיים כאילו הוא מופשט מן הגוף, כי הדבר בוודאי אפשרי, ובלשונו: "והנה האדם גם בהיותו חי בגוף, יכול לראות עצמו כאילו אינו בגוף, וכן אדם יכול לראות עצמו כאילו נפשו מוכנת לצאת מגופו מיד ואז יסולק ממנו כל מחשבות הגשמיות, ויכין לבו רק להכין עצמו לילך לעולם הנשמות".

והרי כך אנו רואים שכח מחשבתו של האדם גדול מאוד, ממה שאמר הבעש"ט הק' שבמקום מחשבתו של אדם שם הוא נמצא. מקום הימצאותו של אדם אינו מוגבל למקום שהוא עומד בו בפועל, וכפי שאמרו חז"ל שהעומד בתפילה צריך לכוון את לבו לבית קודש הקדשים, הרי שכל אחד יכול על-ידי מחשבת לבו וכוח דמיונו להוליך את עצמו למקומות מרוחקים, ובאותה מידה ממש הוא יכול באמצעותם להפשיט את עצמו מגופו.

שוב יום אחד לפני מיתתך

ועוד מוסיף רבי צדוק בלשונו: "ומי ששב מחמת שבאמת נדמה לו כמו שנפטר מהעולם, זהו עושה תשובה בתכלית השלימות. וכמו שאומרים מבין הרב רבי ר' אלימלך זצוקלה"ה, ששאלוהו מה צוה אביו לפני מותו, והשיב שכל ימיו היה מצוה לפני מותו, שהחזיק עצמו כל ימיו כנוטה למות ושהוא מוכן לילך לעולם הנשמות. וזה כוונת רבי אליעזר שאמר שוב יום אחד לפני מיתתך (אבות ב, י), שיחזיק עצמו באמת לפני מותו, שהוא מוכן לילך לעולם

שהרי אין לו שום הנאה עצמית מזה שהוא מתענה. ולהיפך מזה מצות עונג שבת, קיומה במעשה קל, כי מה קשה לו לאדם לאכול ולשתות, איך קיומה במחשבה קשה ביותר, כי קשה מאוד לכוון באמת בעת אכילה ושתיה שיהיו לגמרי לשם שמים ולא לשם הנאת הגוף.

ולפיכך האוכל ושותה בשבת למען קדושת שמו, זוכה לכפל שכר, גם על מעשה האכילה והשתיה, וגם על מחשבתו הטהורה. כי כאשר האדם מכוון במחשבתו לשם שמים, מלבד מה שיש לו לקבל שכר על עצם המחשבה, יש לו לקבל שכר גם על האכילה והשתיה.

ועל פי זה מבאר הגאון גם המשך לשון הפיוט: "מֵאֵת פֶּל סוּכָה שׁוֹכֵן בְּעֶרְפֶּל", סוכה הוא מלשון הסתכלות, ורוצה לומר מאת הקב"ה שאע"פ ששוכן בערפל מסתכל על בני האדם אשר בארץ ורואה מה בלבו של כל אחד ואחד, וכשיראה את בניו מפשיטים בשבת קודש את עצמם מגופם ואוכלים ושותים לשם שמים ולא לשם הנאת גופם, יתן להם תשלומי כפל.

נותנין לו משאלות לבו

במסכת שבת (שם) איתא: כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו, שנאמר (תהילים לז, ד) והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך, עונג זה איני יודע מהו, כשהוא אומר (ישעיה נח, יד) וקראת לשבת עונג, הוי אומר זה עונג שבת. מבואר שמה שמה שאנו מתחננים עליו בברכת החודש "יהי רצון שימלאו משאלות לבנו לטובה",

וכאמור, זהו הפירוש בנוסח הפיוט "הַשׁוֹמֵר שֶׁבֶת הַבֶּן עִם הַבֵּית, לְאֶ-ל יִרְצוּ קְמִנְתָּהּ עַל מַחְבַּת" – השומר שבת כראוי לו, דהיינו שמפשיט את עצמו מגופו ושובת מכל מחשבת מלאכה באשר אין מלאכה נוגעת לו יותר כיון שהוא מופשט מגופו, הרי הוא כנכנס לבית המקדש להקריב קרבן, שאף הוא ענין של מסירות נפש. ולכן אמרו חז"ל (שבת ק"ח, ב) "השומר שבת מוחלין לו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש", שהרי מסר את נפשו לה' ונתעלה הרבה יותר מגופו, וממילא נמחלו לו כל עוונותיו.

בעבר, כאשר שמירת השבת בפועל היתה כרוכה בויתור על מקומות עבודה, היו שומרי השבת מרגישים בשבת קודש שהם מוסרים את נפשם⁷. אבל בימינו שאין כל קושי לשמור על השבת באופן מעשי, עלינו לעבוד בשבת קודש כפי הנזכר דווקא, להתעלות למעלה מגופנו ומצרכי והנאות הגשמיות, כי רק כך נרגיש באמת שאנו מוסרים את נפשינו לכבוד השבת, ובזה נכניס את עצמנו לעולם הנשמות.

וְאֶשְׁרֵי כָּל חוֹכְהָ לְתִשְׁלוּמֵי כִפְּל

וראיתי להגאון בעל 'שואל ומשיב' דצ"ל שביאר על-פי זה גם הלשון "וְאֶשְׁרֵי כָּל חוֹכְהָ לְתִשְׁלוּמֵי כִפְּל", ואלו דבריו: הנה ישנן מצוות שקיומן במעשה קשה וקיומן במחשבה קל, וישנן מצוות שהן להיפך מזה. ולמשל, מצות תענית ביום הכיפורים, קיומה במעשה קשה, שהרי קשה לו לאדם להתנזר מאכילה ושתיה, אך קיומה במחשבה קל, כי קל לו לאדם לכוון בתעניתו לשם שמים,

⁷ בדומה להרגשתם של אלו המוותרים על ממונם או על כבודם ומעמדם כדי שלא להתערב במחלוקת.

יקבל מאת ה' מנוחה רוחנית, עד שירגיש בנפשו שיש לו כל מה שרק יכול להעלות על הדעת ואין חסר לו מאומה. זהו 'נחלה בלי מצרים', וכפי שאומרים ב'מה ידידות': "נחלת יעקב יירש", היינו כמו שכתוב אצל יעקב "ופרצת ימה וקדמה צפונה ונגבה".

נחלה ומנוחה בשמש לו זרחה

וראיתי מי שמפרש על פי זה: "וְאֶשְׁרֵי כָּל חוֹכֵה לְתִשְׁלוּמֵי כָּפֶל" – אשרי האיש אשר הגם שבדרך כלל הוא מחכה מטבעו לתשלומי כפל, כי מי שיש לו מנה רוצה מאתיים. אבל על ידי קיום מצות עונג שבת תוך כדי התפשטות מן הגוף, יזכה "מֵאֵת פֶּל סוֹכָה שׁוֹכֵן בְּעָרְפֶּל" לשכר גדול ורוחני, אשר על-ידי אותו שכר לא יצטרך יותר לייחל לעוד, והוא "נִחְלָה לוֹ יְזָקָה בְּהָר וּבְשָׂפֶל", היינו נחלה בלי מצרים שהוא מנוחה רוחנית כאמור. "נחלה ומנוחה כשמש לו זרחה" – אף זה מרמז לאותה מנוחה שזכה לו יעקב אבינו אשר זרחה לו השמש והוא צולע על יריכו.

אל יצא איש ממקומו

והנה בספר הקדוש "תולדות יעקב יוסף" (פרשת בשלח) כתב על מצות ה' "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי" בזה הלשון: טעם מצוה זו, נראה לי שזכרתי במקום אחר ענין שבת הוא קדושת המחשבה, שאסור להסיח דעתו כל היום מקדושת שבת (היינו כדברי המכילתא שהובאו לעיל, שישבות האדם מכל מחשבת

קיבלנו לו הבטחה ברורה אם נענג את השבת. ופירש ה' בית יוסף ז"ל (סי' רמב) בשם מהר"י אבוהב: "נותנים לו משאלות לבו כדי שיוכל למלאת חפצו מכל עונג שירצה".

ואפשר להבין שגם שכר זה הוא מידה כנגד מידה כדרך כל שכר שמקבלים בעולם. והוא על דרך האמור, כי היות שהוא מוסר את משאלות לבו – את משיכותיו הגופניות – לשמים, ומענג את השבת שלא לשם הנאת גופו אלא לכבוד השבת ולכבוד המקום, הרי הוא זוכה שהקב"ה ימלא לו תחת כן את כל משאלות לבו לטובה.

נחלה בלי מצרים

ועוד תוספת נאה יש לכך בספר "חנוכת התורה"⁸ (ליקוטים קצו): לכאורה יש לשאול על מה שאמרו "כל המענג את השבת נותנים לו כל משאלות לבו" איך אפשר לרוות לאדם כל משאלותיו הא כל שנותנים לו יותר ישאל יותר, דמי שיש לו מנה רוצה מאתיים, וכמאמרם 'מרבה נכסים מרבה דאגה', כי רבוי הנכסים גורם שמתאוה ודואג על יותר, כי אין אדם מת וחצי תאותו בידו.

ואמנם חז"ל עצמם יישבו תמיהה זו באמרם עוד "כל המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים", כי בהינתן לו נחלה בלי מצרים וגבול, אזי נתמלא משאלות לבו, כי איך יתכן שייבקש יותר ויותר, הלא גם היותר שיש לו הוא בלי גבול כלל.

וביאור דבריו, שהמענג את השבת

⁸ להרבי ר' העשיל זצ"ל שהיה אב"ד קראקא רבם של הרבה מגדולי פולין הש"ך, הט"ז, הבית שמואל והברכת הובח ועוד.

הבית, ויצר הרע עני. והנה אם האדם עומד ומתפלל ונפלה לו מחשבה זרה אין עליו אשמה, מה שאין כן אם הוא עומד מתחלה מתוך מחשבות זרות, פיגול הוא לא ירצה.

ובזה יובן, יציאות השבת, וזה יבואר אחר כך. פשט העני את ידו הוא אותיות יו"ד, סוד מחשבה בחכמה, בין בקדושה, והוא הדין באדם בליעל. והנה בשבת בעל הבית הוא בפנים כדרכו, והעני היצר הרע כמ"ש והלך האיש ההוא, בחוץ, ואם פשט ידו ר"ל מחשבתו לפנים, ונתן לתוך ידו של בעל הבית, לתוך מחשבתו, שלא ברצון בעל הבית, או שנטל מתוכה והוציא, שנתן באמצע תפילה איזה פניה והוציא העני זה לחוץ, בעל הבית פטור והעני חייב, דמה לו לבעל הבית לעשות, דלא עביד מידי.

פשט בעל הבית את ידו, והוא אם במזיד עמד מתוך מחשבה זרה והתחיל תפילתו, או מאיזה פניה התחיל תפלתו. וזהו שאמר פשט ידו, רוצה לומר מחשבתו, לחוץ, על ידי פניה, ומכח זה הוציא מחשבות קדושות לחוץ לתוך ידו של עני, או שנטל מתוכה שהוא מתוך ידו של עני, מחשבות זרות, והכניס במזיד. בעל הבית חייב, דעביד עקירה והנחה מתחלה ועד סוף. וזהו בין בשבת, ובין בחול שהוא איפכא לבעל הבית שעומד בחוץ ועני בפנים, והוא שתיים מהתורה. ועוד הוסיפו מדרכנן לאסור בשבת עקירה בלא הנחה, בין לבעל הבית ובין

מלאכה), קל וחומר מתפילין שאסור בהיסח הדעת (מנחות לו, ב) שהוא חותמא, ושבת דפטור מתפילין משום דקדושתו הוא יותר מתפילין, כל שכן שצריך שלא להסיח כל היום מקדושת שבת.

ועוד שם: וזהו סוד איסור תחומין שאל יצא איש ממקומו, וכמו שכתב ב'פרי עץ חיים' הלכות שבת, שעוקר נפשו חלק השכינה מהקדושה (על-ידי שמסיח דעתו מקדושת השבת), והולך חוץ לתחום מקום הקליפות, ועווננו ישא עד שיחזור לשורשו שבקדושה⁹.

ובמהשך כתב: ומעתה נראה לי לבאר מתניתין דשבת (פ"א מ"א), יציא[נ]ת השבת שתיים שהן ארבע בפנים וכו', כיצד העני עומד בחוץ וכו'. כי נודע רשות היחיד רחבו ד' וגבהו עשר, כמו שכתב בתיקונים שם הוי"ה בן ד' אותיות, ומתמלא בעשר ונעשה מ"ה שם המחשבה... והוא רשות יחידו של עולם בשבת, וצריך האדם לקשר מחשבתו במחשבה זו הנקראת רשות היחיד, ולא ברשות הרבים שהוא קליפות הנקרא רבים בסוד שברי כלים, כי בימי החול צריך לזה בסוד ל"ט מלאכות, לברר הנצוצות מהקליפות כנודע, מה שאין כן שבת...

ומעתה יתפרש המשנה דרך פשט, ועוד על דרך פנימי, כי התלמיד חכם נקרא שבת... כי בימי החול שולט היצר הרע, ויצר הטוב נכנע. ובשבת איקרי היצר הטוב בעל

⁹ וכעין זה כתב בספר הקדוש "נועם אלימלך" וזה לשונו: ויאמר ה' אל משה כו' הנני ממטיר לכם לחם מן השמים (טז, ד). פירוש הנני, פירושו בדבר ההוה תמיד. כלומר, שהשם יתברך אומר: מה שאתם אומרים שצריכים לפרנסה, אני תמיד בכל עת מוכן ומזומן לפרנס ולתת לכל איש מידי יום ביומו פרנסתו מהשמים. ויצא העם ולקטו כו', פירוש אך כשאדם הוא מחוסר הבטחון ויוצא מהגדר הנכון והראוי² לבטוח בה': ולקטו דבר יום ביומו, פירוש צריך להתחדש אליו הלקיטה מחדש, כי אם היה בוטח בלב נאמן היתה פרנסתו מזומנת לו שלא בצער ועבדות כלל, כי אם כמטר הזה ההולך שלא ביגיעה, וזהו ויצא העם ולקטו כו'.

יש מי שהוא בבחינת בן ויש מי שהוא בבחינת בת; יש מי שמרגיש טעם בשבת ויש מי שאינו מרגיש טעם בשבת, והרי הוא כעץ יבש בעלמא. והנה במסכת זבחים מבואר שעצים אע"פ שבדרך כלל אינם מקבלים טומאה, אבל אם ייחדו אותם למזבח, חיבת הקודש מכשרתן ומקבלים טומאה כאוכלים. וטעם הדבר, כי בהיותו כלי להקרבת הקרבנות, הוא נעשה רוחני מאוד, ונחשב כאילו הוא מלא בשר ולחלוחית.

זהו הפירוש: "פֶּל-שׁוֹמֵר שֶׁבֶת פְּדַת מִחֻלָּו – הֵן הַקָּשֶׁר חֶפֶת קָדֵשׁ גּוֹרְלוֹ", השומר את השבת כראוי לו, אע"פ שבדרך כלל אינו במדרגה גבוהה אלא הוא יבש כעץ, חיבת הקודש יכשיר אותו להיות כפרי מלא בשר ולחלוח.

מנחה להצלת נפשות

רבה של לאדז⁹, הגאון רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל¹¹, ניהל ארגון לאסיפת כספים עבור הצלת ילדים מן הצבא. בשעתו היו זקוקים לארבע מאות רובל עבור פדיית כל ילד. היה הוא מביא את כל הסכום עבור פדיית ילדי העניים, ובעבור פדיית אלו שלא נמנו על ילדי העניים, היה נותן רק מאתיים ובתנאי שהאב עצמו ישיג את המאתיים האחרים. וכדי להראות שמדובר בענין של פיקוח נפש ממש, היה עורך את המגביות בעיצומן של שבתות הקודש ונוטל את הכספים.

לעני, כי לפי הנ"ל בשבת צריך לקשר מחשבתו הכל בקדושה.

מבואר ככל האמור, שבשבת קודש צריך האדם לעקור את כל המחשבות החומריות מלבו ומוחו, ולא רק את מחשבות החולין המובהקות. באופן כזה יקיים האדם את הציווי "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי", וממילא יזכה לקבל את המן – מזון רוחני מן השמים שאין לו מצרים.

הן הכשר חיבת קודש גורלו

נסיים דברינו בביאור עוד בית מן הפיוט: פֶּל-שׁוֹמֵר שֶׁבֶת פְּדַת מִחֻלָּו (כל מי שישמור את השבת כדת שלא לחללו), הֵן הַקָּשֶׁר חֶפֶת קָדֵשׁ גּוֹרְלוֹ (יפול בגורלו להיות מוכשר לחיבת הקודש, לחבב את הקדושה). וְאִם יֵצֵא חוֹבֵת הַיּוֹם אֲשֶׁרִי לוֹ (אם יצא ידי חובת היום אשרי לו), אֶל-אֶל-אֶדוֹן מִחֻלָּו מִנְחָה הִיא שְׁלוֹחָה (הרי הוא כמי ששלח מנחה לא-ל אדון שיצרו). ושוב: הַשׁוֹמֵר שֶׁבֶת הֵנָּן עִם הַבַּת, לֹא-ל יֵרְצוּ כְּמִנְחָה עַל מִחְבָּת.

שמעתי מהגה"ח רבי יעקב חנוך הכהן שבדרון שליט"א¹⁰ פירוש נאה מאוד על הנוסח "הַקָּשֶׁר חֶפֶת קָדֵשׁ גּוֹרְלוֹ", אותו שמע מהרה"ח רבי משה זילברשלג שליט"א בשם דודו הגאון רבי שלום שבדרון זצ"ל מגיד מישרים בעיה"ק ירושלים תובכ"א כאשר הגאון התארח אצלו באחת השבתות בהיותו בחו"ל:

¹⁰ רב ומו"ץ בבית המדרש קארלין סטאלין ירושלים עיה"ק תובכ"א, נכד הגאון המפורסם המהרש"ם מברעז'אן זצ"ל.

¹¹ בנו של הרה"ק רבי משה מדאוויד-הארדאק זי"ע מבני החבריא קדישא של ה'קדושת לוי' מבארדיטשוב זי"ע בהיותו אבד"ק פינסק. למד בישיבת 'עץ חיים' בוואלאזין.

אנו צריכים לשלוח מנחה להשי"ת, וזוהי המנחה שלי היות שמדובר בענין של פיקוח נפש. ובכן – אמר הגאון לאותו עשיר – אם חושש אתה מטלטול מוקצה, אקח את המעות לבד ואתה לא תצטרך לגעת בהן, אמור נא לי היכן הן...

באחת המגביות שעשה בשבת קודש, פנה אליו אחד הגבירים ואמר: "הייתי נותן לך, אבל מה אעשה ועכשיו שבת ואיני יכול ליתן לך עכשיו". ענה לו הגאון: **כָּל-שׁוֹמֵר שֵׁבֶת פְּדֹת מִחֻלּוֹ - אֵל אֶ-ל אֲדוֹן מִחֻלּוֹ מִנְחָה הִיא שְׁלוּמָהּ -** השבת כהלכה ולהזהר שלא לחללו. אבל -

מדור הילולא דצדיקיא

הרה"ק רבי ישכר דוב ב"ר יצחק הסבא קדישא

מראדאשיץ זיע"א

נסתלק לגנוי מרומים ביום ח' סיון ה'תר"ג

הימים האלה שהיו נראים כמו יום טוב. האכסניות היו מלאות אנשים, וכל בתי העיר היו מלאים באנשים קרובים. והרוכלים מכל אתר ואתר באו למכור שם את מרכולתם, אשר הימים האלה היו כמו "יאהר מארק" [יריד השנה].

ועוד שם: וכמעט רוב צדיקי פולין, וגם מצדיקי גאליציען, באו שמה להשתטח על ציונו הקדוש. ושמעתי אומר על אדמו"ר הקדוש ממאגליניצא זצ"ל בעת שבא על הציון הקדוש ב"ח בסיון, חלץ את מנעליו והלך שם באנפלאותיו מחמת קדושת המקום. והרבה אנשים היו אשר נושעו שם בתפילתם על הציון הקדוש ביום ההילולא.

גדולים צדיקים במיתנתן

וכתב: שמעתי מחסיד אחד ששמע מהרה"ק ר' מנחם זצ"ל מאמשינוב, שסיפר לו אביו הרה"ק רבי יעקב דוד מאמשינוב זצ"ל, שפעם אחת לקחו אביו הקדוש מרן רבי יצחק מווארקא זצ"ל אתו עמו לראדאשיץ ביום ההילולא של מרן הסבא קדישא זי"ע על הציון שלו, ובעיניו ראה הפליאה הנוראה שאחר שקרא אביו הפתקאות שנתנו לו על הציון, לקח ממנו איש אחד את הפתקאות וקראם אף הוא. בעת הליכתו משם אל האכסניא, שאל

תיאור שובה לב על העלייה ההמונית לצינונו

עד למלחמה הנוראה היה ציונו של צדיק קדוש זה מוקד לעלייה המונית, כאשר מכל עבר נהרו להשתטח עליו ולהיפקד בדבר ישועה ורחמים. כך כתב בספר "נפלאות הסבא קדישא": ידוע לכל באי שער העיר ראדאשיץ, שעל יומא דהילולא של רבינו הסבא קדישא מראדאשיץ י"ח סיון בכל שנה ושנה, היו הנוסעים לאלפים מתוך המדינה ומחוץ למדינה, בכל פעם יותר ויותר, ובעיירות הסובבות את העיר התקבצו בכל יומא דהילולא אנשים למאות, והלכו רגלי כשתרמיליהם על כתפיהם. והיום הזה היה בעיר הנ"ל ממש כמו יום טוב, הנרות הבהיקו מרחוק מבתי המדרשות וביותר מבית הסבא קדישא, וסעודות היו עושין ביום זה.

וממשיך שם בתיאורו: ומחמת שרבו הבאים כל-כך שלא היה אפשר בשום אופן להיות על הציון הקדוש והיו מוכרחים לעמוד בחוץ מגודל הדחק, הקדימו לבוא כל פעם איזה ימים קודם ההילולא, ובשנים האחרונות טרם פרצה המלחמה העולמית, הקדימו לבוא שבוע קודם. וסוחרי העיר ובפרט בעלי האכסניות צופים בכל השנה על

האיש שישבת את תרופתו באוהל הצדיק

לפנינו סיפור ששמעתי משני מקורות נאמנים שהיו לו עדים: ר' מענדל רייכבערג היה, כידוע, הראשון שארגן נסיעות לקברות הצדיקים בפולין. באחת מנסיעותיו, כשהגיע לשדה התעופה בדרכו לצאת מפולין, שם אל לבו שהתרופה שהיה נוטל באופן קבוע כדי לטפל ביתר הלחץ-דם שממנו סבל, איננה אתו.

חששו גדל לנוכח הידיעה שעליו להמשיך להיטלטל ממקום למקום במטוסים, מה שמעלה את הצורך ליטול את התרופה יותר מבזמנים רגילים. אולם מיד התחזק הרב רייכבערג ואמר: "אם נטלו ממני את התרופה, סימן הוא שאינני זקוק לה כעת והצדיקים יהיו בשמירתם". כעבור שעה קצרה הגיע איזה גוי עם התרופה בידו, כשהוא צועק: "מצאתי אותו על אדן החלון בציונו של הרבי מראדאשיץ".

אולם ר' מענדל סירב לקחת ממנו את התרופה, באמרו: "הרבי מראדאשיץ היה מרפא אנשים לרוב באופן פלאי, ואם הוא הוציא ממני את התרופה, סימן הוא שכבר פעל בעבורי רפואה גמורה ואין לי יותר צורך בתרופות". לא בלע יותר ר' מענדל תרופה זו, וחי מאז למעלה מעשרים שנים בריאות ושלמות בלי שום מכאוב.

על אודות מדרגת בטחוננו

והנה כל אימת שמדברים על צדיק בסדר גדול כזה, נחוץ מאוד להדגיש שלא הגיע למדרגותיו כמו מאליו, אלא הרבה היה צריך להתייגע בתחילת ימיו כדי להגיע אליהן. ואכן הרה"ק מראדאשיץ זיע"א היה

הרה"ק מאמשינוב לאביו הרה"ק מווארקא מי היה זה האיש שלקח מידו הפתקאות וקראם, והשיב לו כי הוא היה הסבא קדישא בעצמו.

ועוד כתב דבר נפלא בזה הלשון: כתב לי שאר בשרי ידיד נפשי הרה"ג מו"ה משה [איבעשיץ] שליט"א אבד"ק סטערציב: שמעתי מאדוני אבי מורי זצ"ל איך שבכל פעם היותו על הציון של הסבא קדישא ז"ל הרגיש בעצמו על האוהל לאחר שאמר ספר תהלים כי פעל ישועתו. ואמרו לי (בעל המכתב) שהצדיקים הגדולים הקודמים אמרו כן, שמרגישים על האוהל ישועות. ועוד אמרו בשם הצדיקים הגדולים, שכל מי שהיה פעם אחת על האוהל, מושך אותו להיות שם בכל שנה.

בית המרקחת של הצדיק

הלא כך היה צדיק זה בחייו פועל ישועות גדולות לבני עמו, וכמו שהעיד נכדו הרה"צ מוואידיסלוב זיע"א, שהיה לו בביתו מעין בית מרקחת של תרופות ושיקויי מרפא, על ידיהם היה ממשיך רפואות לאלפים ולרבבות. בתיבה אחת היו מונחים שיריים של תפוח דבבש, בתיבה אחרת שיריים של שמן דחנוכה, בתיבה שלישית שיריים של מצות דפסח וכן הלאה. והרי כן אמר לתלמידו הרה"ק בעל תפארת שלמה זיע"א שבשביל זה בא לעולם כדי לפרסם שמו הגדול ברכים על-ידי עשיית מופתים גלויים. וכפי שעשה כן בחיי חיותו, כן הוא ממשיך לעשותו לאחר הסתלקותו, שהרי גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן.

לאחר ששקטה מצערה, החליטו שניהם לנסוע למחרת, כאשר הצדיק יקדים את הכנותיו לתפילתו בעת ערב, כך שלמחרת יוכל להתחיל את תפילתו מוקדם מן הרגיל, ויוכלו לצאת לדרך מבעוד יום. אולם כל זה היה ללא הועיל, כי גם למחרת סיים את תפילתו לאחר שקיעת החמה.

כשחזר מתפילת השחרית, אמר לרבנית: אל תרגזי, כי חשבתי לעצמי – אם כל בני הטובים מקבלים את פרנסת מהגבירה תמר'ל, מי יישאר בשביל הקב"ה? מוכרח להיות שהבטלנים כמוני, הם אלו שיקבלו את פרנסתם מהקב"ה, ואם כן אין לך מה לדאוג, מי שמפרנס את כל הבטלנים יפרנס גם אותי.

נסיונו האחרון על שערי מות

עוד מובא בספר "נפלאות הסבא קדישא" מעשה נורא על אודות נסיונו האחרון קודם התגלותו: פעם נסע לחג השבועות להסתופף בצל קדשו של הרה"ק מלובלין זיע"א, ולא היה בידו יותר משש מטבעות. בבואו ללובלין לא ידע לשית עצה בנפשו אם לקנות אוכל במטבעות שבידו להחיות את נפשו מפני שלא אכל זה כמה ימים, או לחלקן לצדקה, או ליתנם לשכר מקוה. ובעודו מתחבט בנפשו מה לעשות בהן, נזדמן לו עני אחד והתאונן בפניו על שלא אכל עדיין כלום היום. מיהר הצדיק ונתן לו שלוש מטבעות, ובשלוש הנותרות הלך ושילם שכר מקוה.

כעת, כאשר לא היתה בידו פרוטה לקנות בה אוכל, הוכרח לחכות עד לאחר תפילת ערבית, בחשבו כי אחד הנגידיים יזמין אותו על סעודת יו"ט להיות מאוכלי שולחנו.

מתייגע מאוד בתחילת ימיו במידת הבטחון, כאשר אפילו בקרב הצדיקים היתה יגיעתו לשם דבר. כמה וכמה פעמים מיאן לפשוט את ידו לבקש דבר מה מאחרים תוך שהוא עומד על סף גוועה מרעב, והכל מפני שרצה לינוק רק מידו הרחבה והמלאה.

מי שיפרנס את הבטלנים יפרנס גם אותי

לפנינו אחד מהסיפורים המעידים על גודל בטחונו בה' בתחילת ימיו: בטרם יצא שמו להתהילה ונתפרסם לאיש צדיק וקדוש, היה נקרא בפי כל "בעריל בטלן", וזאת על שם עניותו הגדולה ומלבושו הקרוע והמרופט, שהוכיחו עליו כי לא יצלח לשום מלאכה.

פעם התאוננה אשתו הרבנית בפניו על שאינו מכניס כלום בשביל פרנסת הבית וכבר כמה ימים שאין מה להכניס לפה. הרים את ידיו כאומר: מה אעשה ואינני מוצלח למלאכה? הציעה לו הרבנית שיסע לווארשא אל הגבירה הנודעת תמר'ל ע"ה, שהיתה ידועה כמי שמכנסת בני טובים לעבוד בבתי המסחר שלה ומפרנסת אותם ברווח, ואולי יקבל אף הוא עבודה אצלה ויוכל להביא טרף לביתם.

סבר וקיבל. גמרו אומר שלמחרת, השכם בבוקר, מיד לאחר תפילת שחרית, יסעו בעגלה מראדאשיץ לווארשא. והי ממחרת, הצדיק קם השכם בבוקר כהבטחתו ונעמד להתפלל, אולם תפילתו התארכה, וכשגמר אותה כבר היה לאחר שקיעת החמה.

כשראתה כן הרבנית, רגזה עליו: איך נוכל לנסוע עכשיו, והרי כבר אתא לילה?

מאומה להשיב את נפשו. ועל כל אלה, אחר השולחן הטהור שאל אותו בן הרבי בשנית אם אכל דיו, ופנה ממנו בטרם השיבו דבר.

אכן כאשר עבר היום הראשון של שבועות ובא הלילה השני, וגם אז לא הוזמן על-ידי אף אחד מהנגידים לסעוד על שולחנו, והוכרח שוב להמתין לשולחן הטהור, אז הקדים הרה"ק מלובלין לבוא אל הקודש יותר מהרגלו, ואולם אז ה'בטלן' מראדאשיץ חדל מלעמוד עוד אצל השולחן כדרכו, אלא נעמד בפחי נפש בירכתי הבית מגודל חולשתו. מיהר אז הרה"ק מלובלין תיכף לאחר הקידוש לקרוא בשמו "בעריל", ואמר לו בלשון חיבה: קח ושתה ולך ואכול לחמך לשובע, וגם נפש נענה תשביע. אפילתך יאיר לך ורבים ילכו לאורך. ואז עטרהו וסמכהו הרה"ק מלובלין להיות מנהיג לישראל ורבי יתקרי. ובפעם הזאת קרבהו אליו מאוד וכיבדהו כאחד מבניו.

כל אימת שהרה"ק מראדאשיץ זיע"א היה מספר סיפור זה, הפליא והגדיל נוראות רבו הקדוש מלובלין, מה שעצר אותו בנסינו האחרון הזה עד זיבולא בתרייתא, כי אם היה שוהה עוד רגע אחד, לא היה עוד 'בעריל' בעולם – כך לשונו.

לחלות פני צדיק

אחרי הסתלקות הרה"ק מלובלין זיע"א וכבר נתפרסם שמו של הרה"ק מראדאשיץ בעולם, היה הרה"צ רבי ישראל בן רבינו הקדוש מלובלין זצ"ל במצוקה גדולה, באשר הוצרך להשיא את בתו שהגיעה לפרקה ובידו אין כלום. עלה בדעתו היות שכל העולם רצים אל הרה"ק מראדאשיץ להוושע אצלו בכל מיני ישועות

אבל תקוותו היתה לשווא, ואם אמנם הרבה נגידים אספו אורחים לביתם, אין אחד מהם שם לבו אליו, ואין דורש ואין מבקש אותו להזמינו לסעודת היו"ט. וכאשר דרכו בקודש היתה שלא לתבוע בפיו לעזרת בשר ודם, וזאת לגדול אמונתו ובטחונו שהכל הוא בהשגחה פרטית מאת השי"ת, התחזק באמונתו גם אז כשתקוותו בלבו שכאשר יחלקו את האוכל בשולחן הטהור, ישיג גם הוא מנה אחת ככל האנשים העוטרים את שולחן הרבי הקדוש, ותחי נפשו.

אולם תוחלת ממושכה ומחלת לב היתה לו בראותו כי בעוד הרה"ק מלובלין חילק מכוס של קידוש לכל המסובין הקרובים והרחוקים, הוא נשכח כמת מלב. גם לאחר נטילת ידיים, כאשר חילקו לכל אחד ואחד לחם חלה אחת, לו לא נתנו. וכן היה כשחילקו את הדגים הבשר והשיריים, אשר מכולם נתן הרה"ק מלובלין וחלק כחלק יאכלו, וממנו פנה זיוו פנה הדרו ולא נתן לו מאומה.

אם לא די בכך, בא אליו הרה"צ רבי ישראל זצ"ל בנו של הרה"ק מלובלין (שהיה המחלק לאיש כפי מידתו על השולחן) לאחר הסעודה, ושאל אותו: "בעריל! האכלת דבר מה?!", והוא השיבו בשפה רפה: "לא אכלתי מאומה". מיד פנה לו הרה"צ עורף והלך לו.

כך חזר הדבר גם למחרת לאחר התפילה, כאשר אף אחד לא הזמינו לביתו, ובכלות נפש היה עומד ומצפה עד בוא הרה"ק מלובלין אל השולחן, כי אמר הרי לא לנצח ישכח אביון ובוודאי לא יתעלם עוד הרבי ממנו. אבל גם הפעם, אע"פ שכמעט פרחו נשמתו לגודל רעבונו, לא הושיטו לו

עצמי עשיתי זאת להמרות את רוחכם בשאלותיי, רק במצות אבי היתה זאת ופקודתו שמרה נפשי. ראה הרה"ק מראדאשיץ שהדין עמו, הוציא מתיבתו חמישים אדומים, שהיה אז סכום נכבד מאוד, ונתן לו...

טבילה במסירות נפש

עוד מובא שם מעשה נורא: פעם הלך לטבול במקוה באמצע הלילה עם פנס מאיר (לאמטערנא), ובבואו למקוה אשר שישים מדרגות הובילו אל מימיו, נכבה הפנס. חזר לביתו להדליק את הפנס, אך בבואו שנית למקוה, הפנס נכבה שוב, ואז גם שמע קולות של רוחות רפאים המכים במי המקוה. הבין הצדיק כי נסיון הוא, ומיד קפץ מעל המעקה והשליך את עצמו במסירות נפש למי המקוה. מיד נשתקו המים מזעפם ומיד לאחר מכן נתגלה אורו.

עוד כתב שם: בכל ראש חודש באו יחד הרה"ק מראדאשיץ והרה"ק רבי ירחמיאל מפשיסחא זיע"א באיזה כפר הסמוך לראדאשיץ, וגזרו מה יהיה בחודש הבעל"ט, וכפי שגזרו כך היה.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

ורפואות, יפנה גם הוא אליו, ובוודאי יבוא לעזרו שהרי הוא מכיר אותו מאז היותו בלובלין אצל אביו הקדוש.

שלח את אשתו הרבנית לראדאשיץ לבקש מהרה"ק שיתמוך אותה בתמיכה הוגנת כראוי לה לפי כבודו. וכאשר רבו הבאים אז בראדאשיץ ורבים המתינו שם כמה שבועות עד שזכו להקביל את פני המנורה הטהורה, נאלצה גם כלתו של הרה"ק מלובלין להמתין זמן מה עד שנכנסה אל הקודש פנימה. בבואה לפני הצדיק, חגרה בעוז מתניה לשאול אותו אם כבר נשכח ממנו אהבת איתן חותנה הרה"ק מלובלין זיע"א כי לא נתונה להכנס אליו רק אחרי כמה ימים כשאר האנשים הצובאים על פתחו.

ענה לו הרה"ק מראדאשיץ כי את רבו הרה"ק מלובלין בוודאי לא שכח, אבל גם לא מש מזכרונו מה שעשה לו בעלה הרה"צ רבי ישראל, כאשר גם לאחר שהגיע לכדי פיקוח נפש, התגרה בו בשאלות אם אכל או לא אכל...

כשהרבנית חזרה לביתה וסיפרה לבעלה את מה שאמר הרה"ק מראדאשיץ, התנער בעלה מיד ויצא תיכף לראדאשיץ. בהכנסו לפני הצדיק, אמר לו: לא על דעת